

את האור פי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: פ ויאמר

תולדות ובית אהרן והוספות

ית נהורא ארי טב ואפרש בין נהורא ובין חשוכא הוקרא יי לנהורא וימא ולחשוכא קרא ליליא ויהי רמש ונהו צפר יומא חד: ויאמר יי יהי רקיעא במציעתא

פתי חכמים

יום ולוה מחומו צלילה (עי' צ"ר ג ו): (ה) יום אחד. לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון א כמו שנכתב בשאר הימים שני שלישי רביעי, למה כתב א לפי שהיה הקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו, שלא נעלה המלאכים עד יום שני, כך מפורש בצלילת רבה (ג טו)

מוסף רש"י

אבן עזרא

בפרשה

מפורנו

פתי חכמים

א והוא דכתיב לקמן (ב יא) גבי ארבע נהרות שם האחד פישון אע"פ דכתיב בתר הכי שני ושלישי, י"ל דאי כתב ראשון היה עולה על דעת דמה שנאמר משם יפד והיה לארבעה ראשים לא שנחפרו במקום אחד לארבעה ראשים אלא הפיוד הוא בזה אחר זה כד מקומות מחולקות, דרך משל מהחילה נפרד נהר אחד ואח"כ בכמה פרסאות נהר שני וכן כולם עד דרך זה, ולכן נאמר אחד ולא ראשון להוציא מן הטעות ולומר שכולם במקום אחד מתפרדים ולא זה אחר זה, ויהיה שני שלישי במעלה ולא במקום: בעצ"ה נחלת יעקב הסכים עם הרמב"ן, כי התורה הזאת כמעתיק מסדר שנכתב כדמנו ולכן כל התורה בלשון הווה, ולכן בזמן הראשון עדין לא היה השני בנמצא וממילא היה לו לכתוב אחד:

ד"ה] ויבדל וגו' ויהי ערב ויהי בקר. "נקר יודע ה' את אשר לו". אמר לו משה גטלות חלק הקב"ה בעולמו, יקוץ אתם להפוך נקר לערב, כן תוכלו לנטל את זו, שנאמר ויהי ערב ויהי בקר, ויבדל, כך (וה"ל ע"ג) ויבדל אהרן להקטיר וגו' (מגדבר טו ה):

את האור כי טוב. ס"ח כרית כדכתיב (שמות לד כו) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית, ועל פי היינו התורה שבעל פה (גיטין פ"ג): וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל. רמז למה שאמר (ברכות נא): ועי' ביהושע שט פ"ח ה"ז אין מברכין על הנו עד שיאיתו לאורו. וכמנין ויבדל מברכין בשנה כמוצאי שבת: ויבדל ג' במסורת. (הכא ופסוק ז) והי' א כה א. רמז למה שאמר (פסחים קג:) הפוחת לא יפחות משלש הברלות: ה' לאור יום. בגימטריא זה יעקב אבינו (כ"ד ב ג): קרא לילה. בגימטריא עשו (סו.) ה' פעמים אור כתוב

רש"י

סוף ע"י חדשים, שהרי רחוקה וידעה שהוא טוב ויפה נתימנים, שאינו נפל: ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. ש"י"ג שעות היה היום ואח"כ הלילה י"ב האור מחילה ואח"כ החשך. שהרי מחילת נתינת העולם היה נמאמר יהי אור. וכל חשך שמקודש לכן, דכתיב ותשך על פני מהסו לא זהו לילה: ה ויקרא אלהים לאור יום. ממה על עמנו לפי הפשט למה הולך הקב"ה לקרוא לאור בשעת יצירתו יום. אלא כך כתב משה רבינו. כל מקום שאנו רואים מצד המקום יום ולילה כגון יום ולילה לא ישתמו (להלן ט כג), הוא האור והחשך שנברא ביום ראשון, קורא אותו הקב"ה כלל מקום יום ולילה. וכן כל ויקרא אלהים הכתובים בפרשה זו, וכן ויקרא משה להושע בן נון יהושע (מגדבר י"ג טו), האומר למעלה (שם טו ט) למטה אמרים

החמא יי ית נהורא ארומ טו תפדה למפלח ביה דייורי עלו תורה צפר יומא חד: ויאמר ה ויהי רמש ונהו צפר פרו ו מורוש ירושלמי ט סדר עובד ברא

טס משרתו צממו, שכן דרך המלכים הממנו

אורו יהיה אור, ראה אותו כי טוב הוא וכן החשך, כענין באדם שלא ידע טיבו אצל הסדר במעשה בראשית, כי ה הפועל יקרא "אמירה", ויאמר ויאמר יהי רקיע, ויאמר תרשא הארץ, וק כענין וראיתי אני דקהלת (ב יג), וכן ור העץ למאכל (להלן ג ו), והוא כענין שאמו אנו אח דברי אדמון. וכמוהו (שמואל ב

אל צדוק הכהן הרואה אתה שובה הע להוהות כי עמידתם כחפצו, ואם החפץ חייו לאין, וכאשר אמר בכל מעשה יום כי טוב, ובששי כאשר נשלם הכל וירא ז עשה והנה טוב מאד, כן אמר ביום הר יורא אלהים כי טוב, שרצה בקי ודוסיף בכאן "את האור", שאלו אלהים כי טוב", היה חזון ז הארץ, ולא גזר בהן עדיין הקיום, כי לו מן החומר הנברא בראשון נעשה בשנ נעשה המים והעפר ונעשית היבשה שקרא בהם הקיום, ואמר בהם וירא אלהי ויבדל אלהים בין האור ובין הר הנזכר בפסוק הראשון שהוא אפסות האור, כי נתן אלהים מדה לאור, כן עד שובו:

קצת המפרשים (עי' מורי ב כ) כ לפניו של הקב"ה, כלומר במעור שח לילה, ואחרי כן האיר כמדת יום. ו יהי בקר, שקודם היה לילה ואחר כך י היית האור. ואינו נכון כלל, כי יוסי בראשית יום קצר:

אחם המים ששקע בהם האור הראשון היה זמן אור ומני חשך, שלא בכח ששקע גלגל, אלא ברצון אלהי, שהבדיל בין זמן האור לזמן החשך והיקרא אלהים לאור יום. אף על פי שלא היה אז זמן חשך והחושך מתנהג על אותו האופן שמתנהג אצלנו הזמן, שכן קוראים אותו עתה בשם יום או בשם לילה: ויהי ערב ויהי בקר. אף על פי שהבדיל האור והחושך שיהיו משמשים כבדלים מתחלפים נבדלים, בלתי סבוכ גלגל, הבדלים בהדרגה, כד שהיה בנינים זמן ערב בבוא הלילה וזמן בוקר בבוא היום

אחם המים ששקע בהם האור הראשון היה זמן אור ומני חשך, שלא בכח ששקע גלגל, אלא ברצון אלהי, שהבדיל בין זמן האור לזמן החשך והיקרא אלהים לאור יום. אף על פי שלא היה אז זמן חשך והחושך מתנהג על אותו האופן שמתנהג אצלנו הזמן, שכן קוראים אותו עתה בשם יום או בשם לילה: ויהי ערב ויהי בקר. אף על פי שהבדיל האור והחושך שיהיו משמשים כבדלים מתחלפים נבדלים, בלתי סבוכ גלגל, הבדלים בהדרגה, כד שהיה בנינים זמן ערב בבוא הלילה וזמן בוקר בבוא היום

יזכא לאור 4. מנין האור

תרגום

תהלים כז

קלה

אֲדַחֵל: בַּכֹּד יִתְקַרְבוּן
 עָלַי מִבְּאֲשׁוּן לְגִרְמָא יֵת
 בְּסָרִי מְעִיקִי וּבְעָלִי
 דְּבָבֵי הַגּוֹן אֲתַקְלוּ וּנְפְלוּ:
 גֵּאִין תִּשְׁרִי עָלַי מִשְׁרִית
 רְשִׁיעֵי לֹא אֲדַחֵל לְבָבִי
 אִין תִּקּוּם עָלַי קִרְבָּא
 בְּדָא אָנָּא סְבִיר: דִּחְדָּא
 בְּעִיתִי מִן קָרָם יִי יְתָה
 אֲתַבַּע דְּאֲתַב בְּבֵית

מִמִּי אִירָא יְהוָה מְעוֹז־חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד:
 כַּבְּקָרֹב עָלַי | מִרְעִים לֶאֱכֹל אֶת־בְּשָׂרִי
 צָרִי וְאִיבִי לִי הֵמָּה כְּשָׁלוֹ וּנְפִלוֹ: גֵּאִם־
 תַּחֲנֶה עָלַי | מַחֲנֶה לְא־יִירָא לְבִי אִם־
 תִּקּוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטָח:
 דִּחְדָּא | שְׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ →
 שְׁבִתִּי בְּבֵית־יְהוָה כָּל־יְמֵי חַיִּי לַחֲזוֹת

רש"י

(ג) בזאת אני בוטח. כמה שאמר למעלה ה' מעוז חיי:

מצודת ציון

מצודת דוד

(א) מעוז. חוזק.

אם כן ממי אירא: (ב) בקרוב. בעת קרבו רשעים לבוא עלי לאכול בשרי, והמה לי לאויבים, וכודאי לא יחזרו מרעתם, אבל בעת ההיא עזוני ה', והמה כשלו ונפלו ונמלטתי מידם: (ג) בזאת. כאמירה הזאת שאמרתי והוא ה' אורי וישעי: (ד) שבת. שאשב בבית ה' טוב לי: לחזות. לראות בנעימות תורת ה':

אבן עזרא

הגוף, ומעוז חיי קשור הנשמה בגוף, על כן לא יפחד מאדם שיפרידם: (ב) בקרוב. יש אומרים בקרוב מגזרת המלמד ידי לקרב (לקמן קמו א), ואחרים אמרו כאשר יקרבו אלי. ואמר רבי משה כי טעם צרי ואויבי אנשים ידועים שהיו שונאים: (ג) אם. גם אם תחנה עלי מחנה שהם מהגויים, ואם הם רבים, ואם הצרכתי לבא למלחמה עמהם בזאת, והטעם

רד"ק

כי הצרה דומה לחשכה, והתשועה ממנה היא האורה, והוא מעוז חיי גם כן: ממי אפחד. שימיתני, כי הנשגב במגדל עוז ירא ופחד פן יצורו עליו אויביו ויכבשוהו, או יצורו עליו עד שימות שם ברעב ובצמא, מכל זה אין אני פוחד הואיל והאל מעוז חיי: (כ) בקרב. יש מפרש בקרוב ענין קרב ומלחמה, כלומר בהלחם עלי. או פירושו כמשמעו. אמר אף על פי שהיו קרובים עלי להמיתני זהו לאכול את בשרי, לא פחדתי מהם כיון שהאל מעוז חיי, וראיתי כי כן היה פעמים רבות כשהיו באים צרי ואויבי לי,

מדרשי חז"ל

בתיחלה אתה אומר אחת שאלתי ואחר כך אתה שואל כמה שאלות שנאמר: שבת בבית ה' וגו', אמר לו ממך למרתי לא יהא העבד שוה לרבו. כתיחלה אמרת ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת להם מצות הרבה שנאמר: ללכת בכל דרכיו, דיו לעבד שיהא כרבו. (ילקו"ש).

בְּנֶעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ: הַ כִּי יִצְפְּנִי |
 בְּסֶפֶה בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶתֶר אֱהִלּוּ
 בְּצוּר יְרוּמָמְנִי: וְעֵתָה יְרוֹם רֵאשִׁי עַל
 אֵיבֵי סִבִּיבוֹתַי וְאֹזְבַחַהּ בְּאֱהִלוֹ זְבַחַי
 תְּרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֹמְרָה לַיהוָה: זְשִׁמְעֵ
 יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנִנִי: ח לְךָ |

מִקֶּדְשָׁא דִּי כָּל יוֹמֵי
 חַיִּי לְמַחְמֵי בְּבִסְיִמוּתָא
 דִּי וּלְבַקְרָא בְּהִיכְלֵיהּ:
 הַ אַרְוֹם יִמְשַׁנְנִי בְּטַלְלֵיהּ
 בְּיוֹם בִּישְׁתָּא יִמְטַרְנִי
 בְּטַמּוּר מִשְׁפְּנֵיהּ בְּכַרְךָ
 תְּקִיף יְרוֹם יְתִי:
 וְהִשְׁתָּא יְתְרוֹם רֵאשִׁי
 עַל בְּעַלְי דְּכַבֵּי חוּזר
 חוּזר וְאֶכּוֹם בְּמִשְׁפְּנֵיהּ נְכִסֵּי רַעוּא אֲשַׁבַּח וְאֶבְיַע קִדְּם יִי: ז קָבַל יִי צְלוֹתִי בְּמִקְרָאֵי וְחוּם
 עַלִי וְרַחֵם יְתִי: ח לְךָ אָמֵר לְכִי בְּעֵי אִפִּי יְת סָבַר אֶפְדֵּי יִי אֲתַבְּעֵ:

מִלָּא תְּסַלֵּק שְׁכֻנְתְּךָ מִנִּי
 לֹא תִצְלִי בְּרוּגָא לְעִבְדֵּךָ
 סוּעֵי הוּיָתָא לֹא תִטְלַל
 יְתִי וְלֹא תִשְׁבְּקֵנִי אֱלֹהָא
 דְּפוֹדְקֵנִי: י מְטוּל דְּאֶבְא
 וְאֶמָּא יִשְׁבְּקוּ יְתִי יִי
 יִכְנֹשׁ לִי: יא אֶלְפֵנִי יִי
 אֹרְחֵתְךָ וְדְכַרְנִי
 בְּהִלְכְּתָא תְּרִצָּא מְטוּל
 תִּשְׁבַּחְתִּי: יב לֹא תִמְסַרְנִי

רש"י

(ד) ולבקר בהיכלו. ליראות שם ככל עוקר וטוקר, כן פירשו דונש. ומנחם חזרו עם לא יבקר בין עוב לרע (ויקרא טו ג), אבל דונש פתר לשון עוקר: (ה) כי יצפנני בסכה. צטוח אני שיצפנני צמת מקדשו. ושנינו נמדר עולם (פיי"ח) שהמקרא הזה

מצודת דוד

ולבקר. לדרוש בהיכלו בדבר מצות ה': (ה) כי יצפנני. ביום בוא האויב הסתירני בסוכתו ולא יכלו לי: בצור. היה מרום אותי להתגבר עליהם כאילו עמדתי על צור גבוה, כי כן הדרך שהעומד ממעל הוא כל זה הייתי מוטריד במלחמה, ולזה אבקש עתה ממך שאויבי ירום על אויבי מסכיב שלא ילחמו עוד בי: ואזכחה. ואז אוכה זבחים ואריע בשמחה יותר מאלו ילחמו בי ונצחתי אוהם: (ז) קולי אקרא. קולי אשר

מצודת ציון

(ד) ולבקר. ולדרוש. כמו לא יבקר (ויקרא טו ג): (ו) תרועה. רצה לומר בקול תרועת שמחה:

אבן עזרא

ולבקר בהיכלו. כמו לא יבקר בין טוב לרע (ויקרא טו ג), והטעם שהכהנים היושבים תמיד בבית ילמדוהו וירוהו. ויש אומרים לבקר, ללכת בכל בקר ובקר בהיכל השם, כמו השכם והערב (ש"א יז טו): (ה) כי. הוא יצפנני, ולא יוכל לגעת אלי כל אויב: בסכה. הוא ירושלם, כמו ויהי בשלם סכה (לקמן עו ג): ביום רעה. מערכת רעה מכוכבים כנגד מזלו.

רד"ק

והוא הבית שהיה שם הארון להתעסק בעבודת האלהים בצרכי הנפש. וזה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, שיהיה לי פנאי לבקר ולחפש בשכלים הנפרדים שהם מלאכי שמים אשר הנפש גזורה מהם ואליהם תשוב: (ה) כי. עתה בהתעסקי בצרכי הגוף

מדרשי חז"ל

(ו) ועתה ירום וגו'. ומי הם אויבי עובדי אלילים, כיון שעשו ישראל את העגל היו אומרים אין להם תקומה ואינו חזר אליהם לעולם, כיון שאמר להם הקב"ה שיקריבו לו שנאמר: שור או כשב או עז וגו', מיד נגלה ראשם. (תנחומא).

(ח) דך אמר לבי בקשו פני. אומר (לי) לבי נקשו כולכם יש שומע לו, את פניך ה' אבקש: כפיך לאל (ליוז ג) (ו) נמקומו, (ז) נמקומו, אף כאלן לך אמ

מצודת ציו

(ט) תפשיני. כמו תעובני, וכפל (יא) הורני. למדני: שוררי. ענין הו (לקמן ט ג), ורצה לומר האויבים המו

לי די מחסורי: יאספני. אסף אור

כי הם אנשיו: (ח) דך. אמר בעבורך, כמו אמרי לי אחי והטעם, אני אומר מה שצו ואמרת לנו בקשו פני על כן א (ט) אף תפ. פועל יוצא, והפע נטוי (לקמן טב ד), על כן אד עזרני עתה כאשר עזרתני מנעו

זבחים עם תרועה ושבת והודא רבים ואשירה ואזמרה לו. כל אבל זאת השאלה הנזכרת אני שמע ה': (ח) לבי. שואל תמיד כמו שאמר אף לילות יסרוני בעבורך, ואומר לפני שיבקשוך ובעבור זה את פניך ה' אבקש ששאלתי כי לבי יענני כן: (ט) תסתירה ממני: אף תפשיני. בעס

דיקא תחמי חייב לפי סכנת הייחא אמר חייב אמר גם במקום אחר... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא... דנקט תחמי חייב לפי סכנת הייחא אמר חייב אמר גם במקום אחר... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא... דנקט תחמי חייב לפי סכנת הייחא אמר חייב אמר גם במקום אחר... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא...

ואם נבטח שיהיה כזה וכו' ודע שגם לאן יבאין אינו מחוקק גם כן... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא... דנקט תחמי חייב לפי סכנת הייחא אמר חייב אמר גם במקום אחר... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא... דנקט תחמי חייב לפי סכנת הייחא אמר חייב אמר גם במקום אחר... חייב ולא לריוקא אחר ולומר דליכא ארעא...

פתחי תשובה... כחול שחור ולבן וכו' ונראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

לקט הקמח הלכות מילה פנים הדרושה

דורה פנים שנתנו מצד הדרושה בני שנתנו לו כ' ביים... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

אש אברהם... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

מורי וזהב יורה דעה רסו הלכות עבדים שפתי כהן פת כנסת הגדולה

רסו (א) ויליד בית כו'. פירוש שנתעבר אמו כשמה בניו... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

הלכות עבדים... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

ביאור הגר"א... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

באר היטב... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור... וכן נראה שיש לומר שכל צבעי העור...

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

בנו בני ישראל
ביום הזה
אמר אלהים
אל בני ישראל

והיא חטאתו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

רבינו גרונא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

בשם רבי אברהם
אבן עזרא
דבריו שם רבי
אברהם אבן עזרא

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

בבני כרכין שהיו מרשישו את לולביהו לבני
בניהו אמרו (לרם) משם ראה אין שעת
הדחה ראה קנה מידה רבי יהודה אומר
אף בששן כשרין מאי לא אחרת לא אלוהו
אמר רב כשם שאין פוחתין מן כך אין
מוסיפין עליון פשיטא מהו דתיבא הואיל
ואמר רבי יהודה לולב צריך אגרו ואי מייח
כינא אחרתא היא לחדיה קאי והוא הדרה
קאי קמיל אבר מר לא מצא אחרת לא וביא
לא רמך ולא פרייש ולא דבר אדר פשיטא
בהו דתיבא ליתוי כי הוי שליטא השבחה חורת
אחרת קמיל עמין דתיבא חורבא מניה
דאחי לכחך דישן אחרת דישן פטיל רבי
יהודה מבשר תיובתא דרבא תיבתא לא
בעי הדו והא אגן הנן הירוק בכרתו רבי
מאיר מבשר רבי יהודה פטיל לא משום
דבעי הדו לא משום דלא גמר פידא הא
שמעו שיעור אחרת קמן רבי מאיר אומר
כאנו ר' יהודה אומר בבבירה לאו משום דבעי
הדר לא משום דלא גמר פידא הישן ובגדר
כדי שיארו שנים בידו אחר דברי ר' יהודה
רבי יוסי אומר אפילו אדר בשתי דיו כאי

בבני כרכין שהיו מרשישו את לולביהו לבני
בניהו אמרו (לרם) משם ראה אין שעת
הדחה ראה קנה מידה רבי יהודה אומר
אף בששן כשרין מאי לא אחרת לא אלוהו
אמר רב כשם שאין פוחתין מן כך אין
מוסיפין עליון פשיטא מהו דתיבא הואיל
ואמר רבי יהודה לולב צריך אגרו ואי מייח
כינא אחרתא היא לחדיה קאי והוא הדרה
קאי קמיל אבר מר לא מצא אחרת לא וביא
לא רמך ולא פרייש ולא דבר אדר פשיטא
בהו דתיבא ליתוי כי הוי שליטא השבחה חורת
אחרת קמיל עמין דתיבא חורבא מניה
דאחי לכחך דישן אחרת דישן פטיל רבי
יהודה מבשר תיובתא דרבא תיבתא לא
בעי הדו והא אגן הנן הירוק בכרתו רבי
מאיר מבשר רבי יהודה פטיל לא משום
דבעי הדו לא משום דלא גמר פידא הא
שמעו שיעור אחרת קמן רבי מאיר אומר
כאנו ר' יהודה אומר בבבירה לאו משום דבעי
הדר לא משום דלא גמר פידא הישן ובגדר
כדי שיארו שנים בידו אחר דברי ר' יהודה
רבי יוסי אומר אפילו אדר בשתי דיו כאי

השירה

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

השירה

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

הוא ידעו שהם חטאו
על כל אדם
וכן גם אדם חטאו
על כל אדם

חד אמר מפני שמכשירה. פירוש לקבל טומאה על ידי שנותנת במים עם הלולב⁶⁸¹, הכתוב אומר⁶⁸² את משמרת תרומותי לשמרם מטומאה ופסולא אחרינא.

7c אלא⁶⁸³ אי אתמר הכי⁶⁸⁴ אתמר על מיעוטו כשר אייר חסדא⁶⁸⁵ לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים וגי מקומות פסול. פי' כשהוא מפורז בכלו או ברובו, כדכתיבנא במתניתין⁶⁸⁶.

f דה"ל כמנומר ופסול. דייקי רבנן ז"ל⁶⁸⁷ מדלא אמר דה"ל מנומר וקאמר כמנומר בכ"ף הדמיון, משמע דמנומר פיסולא אחרינא הוא, שיש בו בהרות של גוונים הרבה. מיהו כתב הראב"ד ז"ל⁶⁸⁸ דדוקא שהם גוונים הפוסלים באתרוג כגון לבן זכושי⁶⁸⁹ וירוק ככרתי⁶⁹⁰, אבל מנומר מגוונים שכולו מאותו גוון כשר, השתא נמי כשר. ויש שפוסלין⁶⁹¹ בכל ענין מדלא פירש, ועוד כשהוא בהרות ברובו אינו הדר ופסול. **l** אמר רבא ועל חוטמו. והוא⁶⁹² אותו⁶⁹³ גבה שתחת הנץ⁶⁹⁴ כעין נזר.

אפילו במשהו. פי' מפני ששם מראיתו של לולב⁶⁹⁵, ושהאדם נותן⁶⁹⁶ עיניו. ונראין דברי האומרים⁶⁹⁷ שכן הדין לכל שאר הפסולין שפוסלין בחוטמו במשהו, ואע"ג שיש לחלוק ולומר שלא אמרו אלא בחזוית שהוא ענין הראוי לפסול, ומ"מ⁶⁹⁸ דין חוטמו כדין השאר,

ובודאי [יש]⁶⁹⁹ שיהא כל החוטם שהוא מיעוט האתרוג (לא) נידון כרובו, כמו שאמרו בירושלמי⁷⁰⁰. אעפ"כ כיון שנתפרש בכאן חומר בחוטמו בפסול חזוית, אין לנו להקל בו בשאר הפסולין אלא בראיה, וכן דעת מורי הרב גר"ו בשם רבותיו ז"ל.

ניטלה⁷⁰¹ פטמתו תני רבי יצחק⁷⁰² ניטלה בוכנתו. פי' הרב אלפסי ז"ל דפטמת והוא⁷⁰³ הנץ שנעשה בראש האתרוג והוא שושנתו, מלשון שקורין פטמא של רמון לאותו נץ שעל הרמון, וכן אמרו בירושלמי⁷⁰⁴ ניטלה פטמתו חמן אמרי שושנתו, וא"כ אין זה בוכנתו, פי' בוכנ' הוא הדבר העגול הנכנס בגופו של אתרוג כבוכנ' באסיתא, ותחת השושנה יש בסופה כעין זו הבוכנא, וכן יש אחרת כיוצא בה וגדולה ממנה בעוקצו של אתרוג⁷⁰⁵, שתלוי בו בסוף העוקץ העגול הנכנס באתרוג כמין בוכנא באסית'. ולדברי רי"ף ז"ל לא בא ר' יצחק לפרש שפטמתו ששנינו זהו בוכנתו⁷⁰⁷, דאי משום בוכנתו שתחת הנץ לא אמר ר' יצחק, שהרי לדברי רבינו ז"ל מכיון שניטל הנץ אף על פי שהבוכנה קיימת פסול, שזהו ניטל פטמתו, ואין צריך לומר בשניטלה הבוכנא שניטלו שניהם, אלא שר' יצחק בא ללמדנו פסול אחר, כי כששנינו ניטל עוקצו כשר,

שלא חסר. ועי' שו"ע או"ח סי' תרמח סי"ב ובמג"א ובביאור הגר"א שם. והיראים השלם סי' תכב כתב דמה דאמרי' בגמ' ניקב נקב מפולש בכל שהוא שאינו מפולש בכאיסר קאי על מה שאמרו במשנה ניקב וחסר כל שהוא פסול, ועי' אמרו שהוא דוקא כמפולש אבל כשאינו מפולש צריך שיחסר כאיסר, וכתב עוד ז"ל: והשתא אתי שפיר פירוש רבנו יעקב ב"ר יקר שפי' פטמתו ראשו העליון, וקאמר תנא דמתני' אע"ג דבשאר מקומות של אתרוג חסרון בכאיסר בעינן, נטול ראשו העליון אפי' לא יהיה בו חסרון בכאיסר פסול ע"כ. ולכאורה משמע מדבריו דבראשו חוץ מפיטמתו בעינן חסרון בכאיסר. 698 נראה שחסר כאן: אין. 699 נראה שחסר כאן: לומר. 700 בפרקין ה"ו. 701 בקטע זה ישנם השמטות בכ"י. 702 חסר כאן: בן אלעזר. (וכן גורס רבנו לקמן). 703 צ"ל דפטמתו הוא. 704 בפרקין ה"ו. 705 צ"ל דפירוש. 706 חסר כאן: בעץ. 707 כן כתב הרי"ף לפנינו בפירוש. וכ"כ ר"ח, וכ"כ הרמב"ן בשם ר"ח ורה"ג, וכ"כ מהמנהיג הל' אתרוג סי' כ בשם רה"ג, [ועי' מש"כ הריצ"ג ע' קה בשם רה"ג

ד"ה דכתיב. 681 צ"ל את הלולב. ועי' רש"י וחוס'. 682 במדבר יח, ה. 683 קטע זה ליתא בכ"י. 684 כגו' כ"י"מ בדק"ס והאו"ז סי' שט. 685 חסר כאן: וכו'. 686 לעיל לד, ב ד"ה עלתה חזוית. 687 עי' ערוך לנר. 688 בהל' לולב ע' יח. וכן דעת הרא"ה. 689 דאיתא לקמן לו, א. 690 דתנן במתני' לעיל לה, ב. 691 דעה זו הובאה בר"ן, ועי' מש"כ המאירי במגן אבות (ירושלים תשי"ח) ע' קלב. 692 וכ"כ הר"ן בשם אחרים עי"ש, ועי' רא"ש. 693 בר"ן נוסף כאן: מקום. 694 שם נוסף כאן: שהוא עשוי. 695 צ"ל אתרוג. 696 חסר כאן: בו. 697 כן דעת הראב"ד בהל' לולב ע' כב והרמב"ן בהשנותיו ע' ג, והרא"ה והר"ן והרא"ש, ועי' מש"כ רבנו לעיל במתני' בדי' נסדק ובהערה 593 שם הבאנו את דעת התוס' הרא"ש והטור דנסדק אינו פוסל בכל שהוא בחוטמו (ורבנו והר"ן חולקים) עי"ש. ועי' מגן אבות למאירי (ירושלים תשי"ח) ע' קמא. והרמב"ן שם כתב: וכן נדין כי היבשות שהיא פוסלת בחוטמו כמשהו ואין צ"ל נסדק בחוטמו וניקב בין חסר בין

שחור: פסול. שנדמה הוא קונטרפא"ט כדן נלע"ז אבל כושי עצמו היינו טעמא דכשר לאורחיה הוא: הא לן והא להו. לעולם מתניחין כושי נמי פסול ולא קשיא מתניחין לבני ארץ ישראל שרחוקים מארץ כוש ואינם רגילים בהם צריחא לבני צבל שקרוינים לכוש ורגילים בהם ומכל מקום בגדל כאן ודומה לכושי נדמה הוא ופסול. וכן כתב הרא"ש (שם) וכדצרייהם כתב רבינו: אב"ש הר"ף (י"ו): פירש לבני ארץ ישראל כושי פסול וכל שכן כושי הרבה הדומה לכושי שהוא פסול ולבני צבל שהאחרונים כושים. הכושי כשר והכושי הרבה שהוא דומה לאדם כושי פסול וכן כתב הרמב"ם (פ"ח ה"ח) וכתב הרב המגיד שכן עיקר:

יח העגול ככדור פסול: יח גידלו בדפוס ועשאו כצורה אחרת שאינה מצורת האתרוג פסול. אבל אם עשאו כצורת אתרוג עשאו דפי דפי (כה) חשיב שפיר צורתו וכשר: כ התיום שגידלו שנים דבוקים זה בזה כשר. ובספר המצות פסל תיום: כא הירוק שדומה לעשבי השדה פסול. אבל אם הוא ירוק וכשמשהין אותו חוזר למראה אתרוג כשר: כב שיעור אתרוג קטן פחות מכביצה פסול. אבל אם הוא כביצה אפילו אם הוא בוסר שעדיין לא נגמר פריו כשר. ובגדול אפילו הוא גדול הרבה שצריך לאחזו בשתי ידיו כשר:

יח גידלו בדפוס ועשאו כצורה אחרת וכו'. גם זה שם בצריחא גידלו בדפוס ועשאו כמין צריחא אחרת פסול וצמחא (שם): אמר רבא לא שנו אלא כמין צריחא אחרת אבל בצריחא כשר פשיטא כמין צריחא אחרת תנן לא לריכא דעבידא דפי דפי. ופירש רש"י גידלו בדפוס. שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונותנו בכוונו כמדת הדפוס: דעבידא דפי דפי. כמין קרשים קרשים כמין גלגל של ריחים של מים ורבא אשמועינן דהא נמי צריחא הוא:

כ התיום. שם בצריחא אתרוג ככדור פסול ויש אומרים אף החיים ומשמע דחנא קמא מכשיר בחיים והלכה כוותיה וכן פסק הרמב"ם (שם) אבל סמ"ג (עשן מד קמא): פסק דפסול ונראה שהוא סובר דכיון דלא אשכחן מאן דמכשיר בהדיא איכא למימר דליכא מאן דפליג איש אומרים דפסלי ואי נמי משתכח מאן דפליג הלכתא כוותיהו כיון שלא הזכיר בחלמוד סברת החולק עליהם ודברי הרמב"ם עיקר:

כא הירוק שדומה לעשבי השדה וכו'. שם במשנה (לד): הירוק ככרמי רבי מאיר מכשיר ורבי יהודה פוסל וידוע דהלכה כרבי יהודה (עירובין מו:): **ו** וב"ש אב"ש אם הוא ירוק וכשמשהין אותו חוזר למראה אתרוג כשר. כך כתבו שם המוספות (לא): ד"ה הירוק והרא"ש (פי' כה) וטעמא משום דאי לאו דנגמר פריו לא היה חוזר למראה אתרוג בתלוש ולשון רבינו אינו מדוקדק שכתב אבל אם הוא ירוק דמשמע דעד השתא לאו בירוק עסיק ואי אלא כך ה"ל לכתוב והא דפסול היינו בשאפילו כשמשהין אותו אינו חוזר למראה אתרוג אבל אם כשמשהין אותו חוזר למראה אתרוג כשר כו: **ל** כב שיעור אתרוג קטן פחות מכביצה פסול אב"ש אם הוא כביצה וכו'. שם במשנה (לד): שיעור אתרוג קטן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה והגדול כדי שיאחזו שנים בידו דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אפילו אחד בשתי ידיו ופסקו הר"ף (י"ח) והרא"ש (פי' כד) הלכה כרבי יהודה בקטן וכרבי יוסי בגדול: וכתב הר"ן (שם ד"ה ממני' ונגדול) דלרבי יוסי אפילו לרין שתי ידיו

פי פירוש רש"י והרא"ש אבל הר"ף והרמב"ם פירשו הסוגיא בענין אחר עיי"ש:

יא התיום וכו'. פלוגתא דחנא קמא ויש אומרים שם והסמ"ג פסק כיש אומרים לחומרא ובתשנ"ח הרשב"א (מ"א) סימן תי"א הפכים להחיר כחנא קמא וכסברת הרמב"ם ורבינו:

ב הירוק וכו'. שם במשנה פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה והלכה כרבי יהודה דפוסל וכתבו המוספות דאין לפרש ירוק שדומה לחלמון צילה שהוא כעין שעוה שהרי אתרוג עיקרו דומה לשעוה אלא ירוק כעין עשבים קאמר דפסול ואותן האחרונים הנאים לפנינו ירוקים כשרים אפילו לרבי יהודה כשחורים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו בכלי ומן מרובה דודאי גמר פריים עכ"ל והצי"ח הרא"ש דצריחא לפסק הלכה ונראה דדוקא כשחור כולו למראה אתרוג אבל אם לא חזר כולו דינו כחזית לפסל דצובו במקום אחד וכו' **ג** והרבה טועים צוה שמצרכין על אתרוג ירוק כשנשחנה מקלחו למראה אתרוג וטעמם דהא חזינן שנגמר פריו ולי נראה דירוק פסול גם כן מפני שאינו הדר כדקס"ד בגמרא מעיקרא דירוק אינו הדר אלא משום דרבי יהודה לא בעי הדר מהדרינן טעמא אחריתא משום דלא גמר פריו אבל למאי דקיימא לן דבעינן הדר ירוק פסול משום דאינו הדר אפילו גמר פריו והילכך דינו כחזית ושינוי מראות ויבש דפסול משום דבעינן

הדר: **ל**

ג שיעור אתרוג וכו'. שם במשנה פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה בקטן ופלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי בגדול ופסקו הפוסקים דהלכה כרבי יהודה בקטן ובפחות מכביצה פסול ומעיקרא קא ס"ד דפסול משום דאינו הדר ומסקנא דלרבי יהודה לא בעינן הדר ופסול משום דלא גמר פריו והלכה כרבי יוסי בגדול דמכשיר אפילו גדול הרבה שצריך לאחזו בשתי ידיו ולא חיישינן שמא יתנו לו הלולב בשמאל והאתרוג בימין ואחי לאפוכיניהו ולאחזו האתרוג והלולב באחת מידי עד שיחליף וכיון שהוא גדול יותר מדאי שמא יפול מידי ויפסל שיארע בו נקב ללא חיישינן להא וזע"ג דקאמר בצריחא דאמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי אפילו לדידך ללא חיישא לאינפולי ואיפסולי ומייחית ראייה (לו): מרבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כפתו אינה ראייה דאף הם אמרו לו אין זה הדר מכל מקום רבי יוסי סבירא ליה דרבי עקיבא קאמר דאף זה הדר דמפני גדלו לא נחמעט הדרו אדרבה כל שכן דאיכא הדר טפי נ"ל: **ו** וב"ש דאם הוא כביצה אפילו אם הוא בוסר וכו'. כלומר לא מיעביא דכשלין סופו ליגדל יותר דכשר בכביצה משום דהיינו גמר פריים אלא אפילו אם הוא בוסר דקופו ליגדל נמי כשר בכביצה ואתרוג הבוסר פלוגתא היא בצריחא ופסק כחכמים דמכשיר וס"ל דהיינו דוקא בכביצה ועיין בחמספות דק"ל (ע"ג) דר"ה שיעור אתרוג קטן:

והרבי

שאלות ותשובות חומת המישולש

והם

מהגאון האמתי המפורסם בתורתו וצדקתו ומעשיו
 המכריזים עליו. פאר הדור ומופתו. חסיד ועניו. כשת
 מוה חיים נע האבד ורמ דקק וולאזין.
 ומחתנו הגאון הגדול מוה הלל נע מו"צ דקק הוראדנא.
 ומנכרו הגאון המפורסם מוה אליעזר יצחק נע אבד
 ורמ דקק וולאזין. בהגאון מוה הלל הגל.

וויילנא

בדפוס ר' יהודה ליב בן המחיק מוה אלעזר ליפמאן סיג'ני.
 שנת תרמ"ח המישולש לא במהרה ינחק לפ"ק

סימן כב

מה שהשיב לגדול אחד ושמו רא נזכר:

שאלה על מאורע שאשה אחת הוחזקה גדה בשכנותי ושמשיה עם בעדה שהמעתה:

תשובה קבלתי מכתבו ויקבל שלום. ובאמת בש"ע אה"ע (סי' קט"ו) ח"ן דין זה מנזאר. דמ"ש (סוף סעיף ד') דאם רצה הבעל לקיים אוחס ח"ן כופין אותו להוציאה. היכא למימר דלא קאי אלא לעוברת על דת יהודית ולא דה משה. אצל הרמב"ם כ' להדיא (פ' כ"ד מה' אישות דין ע"א) דגם בעוברת ע"ד משה ח"ן כופין אותו [ומה שיש לעיין בזה בסוגיא ח"ן רגזי להאריך] ואף שלכאורה אבדה חוקת נאמנותה אצל א"כ תהא אסורה לכל העולם. וזה לא שמענו מעולם. וכפרה ודאי גרידי גיהס. ועיקר השבועה היא עזיבה המעט והזכירות על להבא כראוי לעון החמור הזה. ואף כשאבדה נאמנותה ודאי לא הוא מהני בדיקת השבועה כמו גבי סומא. והסומא מראה כל בדיקות' והתבודד תוכל להעלים בדיקות עמאות. מ"מ ראוי שבעל יעמיד לה אשה יראת ד'. וה' יסיר מכסאל מדרך והיה זה שלום וברכה כנפשו ונפש החיים בא"א סוהרי"ץ וזלה"ה.

סימן כג

דברין אחרונות הירוק ככרתי נתקן האחרונים סדב ב"ה ז"ל דעהו להתמיר לפסול עד שיחזור כולו למראה אחרונות הכשר כשעוה וכזהב וס"ל דפסולו משום הדר הוא ג"כ לדין דבטינן הדר אף דל"י דס"ל דלא כשי הדר ח"ן. פסולו רק משום דלא גמר פרי אש"ה לדין גם משום הדר פסול ומפרש מש"ה חוס' סוכה (דף ל"א ע"ב) ד"ה וכירוק להכשיר כשחזור למראה אחרונות בהלשם היינו דוקא אחר שהור. וקמ"ל דאש"ה חשבינן ליה גמר פרי אף שבשעת חליטה היה ירוק ככרתי. ודעה בע"ז ומ"ה להכשיר כשהחיל מקלחו להוריק ככרסו דלא בידוע שסופו להוריק כולו ומסתמא גמר פריו ואף בלא להוריק כלל היה כשר לדעתם אלו היינו יודעים פסול הוא. אבל כשהחיל להוריק ודאי גמר פריו וכשר מחילתו עיין דבריהם. והמנהג להקל כדברי בע"ז ומ"ה. ולעג"ד ק' טובא חדא דא"כ פסול אחרונות הירוק לפי דעתם אינו פסול ודאי רק מספק שמא לא גמר פריו וח"ן זה בתשעת דר"י פוסל משמע ודאי פסול דומיא דטופי ולבן טו' ועוד דכיון דשינינו רואין רוב האחרונים כפרע בגדולים חוזרין הן למראה אחרונות כשמהיין אוחן ככלי ומהחמימה לפסול בסתם נימא מסתמא גמר פריו ויחזור למראה אחרונות דודאי רובן מוריקין קלה ולדעתם כל שמוריק קלה סופו להוריק

דגים עמאים לחסור אף בעבורים בתשע שמה נמלחו יחד והאי מיעוט המלוי לאו חיסור דאף אם נמלח בהם דגים עמאים אכתי לא ברור חיסוריכו דטבורים דמאן יאמר שנמלחו עמאם ואף במקום המלוי ושכיה למלוח טבורים עם עמאים אכתי הכך דגים שלפנינו מאן יאמר שנמלחו עם עמאים והוא ברור לחלק כהכי ואף דהוה ספיקא דחורייהא ולפי סברתו דהוה מיעוט המלוי ולא שכיח ומלוי גמור (והרבה יש לרעה כהכי בדין שכיח ומלוי דחורייהא ודרבנן ואכמ"ל) ופשיעה דהרמ"ה חזיל בשעת גל הפוסקים דס"ל כהי' הר"ן דמשום דחיסורה דרבנן הוא חקלינן בדירבו ולא החמרי המחמירים אלא אם רואים לפנינו דגים עמאים הרבה שאין ששים נגדם (ע"י ש"ך ס"ק ח') אבל לאחמורי כולי האי להנריך בדיקה לא מש שום פוסק. סוף דבר הכך בדיקה שהחמיר הגאון הוא דלא כמאן. לדעתם כל הפוסקים והש"ע והרמ"ה ברור דלא כשי בדיקה ולראב"י לא מהני בדיקה דאף אם לפנינו רק דגים טבורים מחוקקין חיסורה היכא דשכיח למלח עם העמאים ביחד. וגרסה דס"ל להראב"י דלאו מיעוט המלוי מיקרי דהא לא מהני אלא להנריך בדיקה. אלא דס"ל דמקרי מלוי ושכיח גמור דכסה"ג מחוקקין ריעותא לחיסורה. הריכתי בזה כי חולי ימלא בפנקס הגליל עטם הגאון שגזר שלא להוכלם והם ימלא כחוב שמחמה שנהבדר ביד האשפים המוכרים גם דגים עמאים וח"ן ח"ש שם על לב נפשם ולבדוק. ח"י חול לטעמיה דבספרו הג"ל וכיון שבדעתנו ח"ן דבריו מהחורים בזה היינו יכולים לסמוך על דעהנו להחיר אבל חז"י לאו משום האי עמא הוא דגזר אלא משום שרצה לעשה גדר וכיון בלא יצוהו להכול גם העמאים הו משום השש שמנויה. ח"י שרצה להחמיר בדעה הראב"י אף דיהיה דהא הוא ובמכנן כי האי הנעשה משום גדר וכיון ח"ן נוקים לשהור מהנהג דדמי להך דבני זייבן פסחים פ' מקום שנהגו (דף ג' ע"ב) וע"י פ"ה ח"ה (סי' חל"ו) שהאריך לחלק בדיוי חיסור מנהגים. ונהירנה כד הוינה עליה כבר חתניה נהחדש חיסור באסופה הגליל לפני הגאון הג"ל בדגים יבשים אבל לפי דמיוני לא גזר אלא בהרזוה של דגים קטנים ההחזיב בשפור ומשום שבאוחן מחרוזות קשה להכיר אם יש דגים עמאים ביניהם ואובלים גם העמאים אבל חז"י חמ"ן להטיד מה שזכרני מקצנותי כפרע מפי השמועה. וחולי כך שמעהי שגזירתי ה' משום דנקטניה היכא חיסור גמור כי הכך דסימן פ"ד ומשום לא פלוג גזר אף בגדולים. ולה כחזיה דמיוני זה אלא ככדי לחקור שמה נדקק דמיוני וערם יחבדר טעמו ח"ן להקל במקום שפשיטה גזירה הגאון שהרי כבר קבלו חבותיהם עליהם ובמקום שלא פשיטה גזירתי אף בערי הגליל ודאי שריבן בלי שום פקפוק אף בלי שום בדיקה וכבו דלא לוסיק על חומרת רמ"ה שלא החמיר לבדוק. ועוד נריך לחקור לידע עיני מליחחם במקום מוגלח גם אם יש בהם שמנויה דהיכא דשכיח למלוח עם העמאים הרבה שאין ששים לבטלה וחיח בזה שמנויה ודאי יש למנוע להכלם בכ"מ וד"ל:

ספיקא
היכא
חיסורה
במדרכי
הצרי"ע
וגרסה
דגים
במ"מ
פסקו
בש"ע
מלחים
ברמ"ה
רואין
בדיוי
דמשום
הש"ע
חיסור
הד עם
שרואה
כלכל
הח"י
דבזיב
עלמא
תשע
מגדרי
שחלק
יק אם
של
באחים
וחולק
סימן
דסה
מיעוט
עם
בטורק
אבל
בברין
ידעהי
באמת
ס"ה
חיסור
מלויין
ארונה
אורים
ברורי
דמי
לאכול
דסימן
חיסור
נמלח

לסודיק כולו. ועוד קשה טובה דהא יש כמה פירות שאין מתבטלין בחילין וכשמטמין אותן בכלי בחלות מתבטלין ענין בושלי כמרי וכפניות ודומינן וגמר ביטולן בכלי בחלות וא"כ מה ראייה היה זו אם סופו לחזור שגמר פרוי מתחלה. דילמא מתחלה לא נגמר ובשתייתו בכלי הוא נגמר וכיון דקפדינן אגמר פרוי מ"ל לאכשורי ועוד קשה לע"ד לפום טעמיה דר' יודה משום דלא גמר פרוי כא ק"ל באתרוג הבוסר לאכשורי כרבנן דפליגי אדר"ע וגם במעשר לא ק"ל כר"ש דפער אתרוגים בקטן וע"כ מדחייב במע"כ. פירי הן לכל דבר וא"כ למה נפסול אתרוג ירוק משום דלא גמר פרוי מה בכך הא לא בעי גמר פירי. ופירי אמר רחמנא והא איכא זהדר לא בעי ר"י וגם לדין ס"ל ט"ז ומ"א דירוק הדר מיקרי וא"כ למה יפסול ירוק אף שגדול כמה. וקטן הבוסר כשר זה מן החימה ומפורש לקמן דרבה מדמה אתרוג ומעשר להדדי ור"ש דמעשר דפער כר"ע דפסול באתרוג דבעי גמר פירי ודמי אביי ע"כ לא פסיל ר"ע רק משום דבעי הדר וליכא אבל במעשר כרבנן ס"ל משמע להדיא דלא לאו משום הדר רק משום גמר פרוי ע"כ דגם למעשר בעי גמר פרוי דאין סברא להאריך גמר פירי באתרוג טפי מבמעשר אי לאו טעמא דהדר. דא"כ בפשיטות ה"ל למימר ע"כ לא אמר ר"ע דבעי גמר פירי רק באתרוג אבל במעשר לא. הלא ודאי דזה ה"א כלל דבאתרוג יעטרך גמר פירי יוחר מבמעשר ואיפכא אינה ליה לר"ש דאף דפער ממעשר משום שאין מלמיה. באתרוג מכשיר דפרי הוא וזו ראייה ברורה מאד דאין להאריך גמר פרוי באתרוג טפי מבמעשר. והיכי ניקום אהן ויפסול הירוק משום גמר פרוי ומספק ובמעשר קיי"ל כרבנן דחייבין קטנים וגדולים וגם באתרוג הקטן כ' האוס' (שם ד' ל"א ע"כ ד"ה שיעור אתרוג הקטן) שאין זה ענין למחלוקת ר"ע וחכמים באתרוג הבוסר דהתם אפי' גדול כמה כאגוז וכבי"ה פסיל ר"ע משום שאין מלמיה או משום הדר ע"כ. ומלקו דשם חייבי בשופו ליגדל יוחר דלא פסיל ר"ע וכן בשאין שופו ליגדל יוחר ואפי' בפחות מאגוז ובי"ה לא חשיב גמר פרוי. משמע מדכריהם דמפרשי דברי ר"מ ור"י אליבא דר"ע דפסיל בוסר ובעי גמר פרוי והיינו גמי טעמא דר"י ואח"כ כ' עוד דיתכן לומר דאף רבנן דמכשירי בוסר פסלי בפחות מכשיעור דבוסר חשיב פרוי טפי משמע דיוחר נוטה דעתה דר"מ ור"י דבעי גמר פרוי בשיעור ר"ע אמרו דפסיל בוסר ודרך אפשר כ' דאף לרבנן פסול ודקדקו לכתוב דאתרוג בוסר חשיב פרוי טפי ולא כ' גמר פירי דודאי רבנן דמכשירי בוסר לא בעו גמר פרוי דבוסר לאו גמר פרוי הוא רק דע"כ בעו שם פרוי וס"ל דבוסר מקרי פרוי ובפחות מכך שיעורא לא הוי פרוי כלל ולה מקרי בוסר ולפ"ז היה נראה דגם במעשר לרבנן דבזוטור מהאי שיעורא פטור כיון דלא הוי פרוי. והא דמחייבי במעשר קטנים וגדולים היינו קטנים כשיעור ששנו כאן כאגוז וכבי"ה

והנה בגמ' אמר הטעם לר"י משום גמר פרוי ומשמע דהיינו אליבא דר"ע דבעי גמר פרוי ולא אמר דלא הוי פרוי והיינו משום דע"כ ר' יודה כר' עקיבא ס"ל מדפסיל ירוק משום גמר פרוי אפילו גדול כמה אבל לר"מ אין ראייה דסבר כר"ע דמכשיר ירוק ככרחי. ופוסל בקטן מאגוז ולכן כ' טעם דבוסר חשוב פרוי טפי כו'. ונראה דלכדי נקמו תחלה לדברי ר"ע ואח"כ לדברי רבנן משום דר"י כר"ע אחי' מכך דירוק כיון דלא בעי הדר או כר"ש דפער ממעשר דלא הוי פרוי אבל ר"ע טעמיה לאבוי שם משום הדר והיא מסקנה הגמ' שם וכן מסיק בירושלמי דר"ע לא מודי לר"ש דברי מגומר וברי גדול בדפוס כו' פסול באתרוג וחייב במעשר בו' והיינו כטעם אביי בגמ' דלין משום הדר. ולפ"ז ודאי קשה טובה כ"ל מגיין לנו לפסול משום גמר פרוי לרבנן דמכשירי בוסר ומחייבי גם במעשר. הלא ודאי נראה עיקר לכאורה כדברי רב"ח דעיקר פסול הירוק לדין משום הדר כיון דלא קיי"ל כר"י דלא בעי הדר וירוק לאו הדר הוא. ולר"י הוא דאמר טעמיה משום גמר פרוי אבל פסקינן כוחיה ולא מטעמיה וכי חימה מ"ל כיון דר"מ ע"כ סבר ירוק הדר הוא מדמכשר ליה הך דחיהו בעי הדר. י"ל דנפקא לן האי טעמא מפלוגתא דר"ע דפסיל בוסר וע"כ בגדול כשיעור ואפי"ה פסול משום הדר. וא"כ מתחיה טעם ס"ל לר' עקיבא דאינו הדר ומה הפרש בינו לבין אתרוג שאין שופו ליגדל יוחר ומי יודע אם הוא מאותן שסופו ליגדל יוחר. הלא ודאי מרחיחו מוכחה עליו שלא נגמר גידולו ואין מראהו דומה למראה אתרוגים גמורים אשר התם ירוקים ממש כשעור וכזהב ואלו היה נגמר פריה היו מרחיחו דומה ממש למראה אתרוגים גמורים. לכן קודם גמרם אין נקראין מהודרין דל"כ כמה נפרוש ביניהן הלא ודאי מ"ל מרחיחו שאין כמראה אתרוג ניכר שהן בוסר ופסיל ר"ע ורבנן מכשירי כיון שאינו ירוק ככרחי לגמרי הדר מקרי. ועוד יש לפרש לר' רב"ח דפסול ירוק מטעם הדר הוא מן הירושלמי על כך דירוק ככרחי בעי קומי ר' אחי כהן כרחינן או דדמי להן כרחינן אמר להם כהן כרחינן ומייתי אחיה ירקרק שבירוק' כשעור ובכשונתה כרמל סומכוס אומר כנף טווס כו' ובה הוא אומר הכין ומשני שניה היא דהב ירקרק ע"ל וארין ביאור מאי קה"ל ומאי משני. ופי' בעל ק"ע דמקשה על המשנה דאתרוג ככרחי הוא נקרא ירוק פי' גרין. ושם במשנה דנעטים משמע דגמל נקרא ירוק דהיינו כשעור ואיך ומשני דהתם כנעטים כחייב ירקרק וירקרק הוא גמל. אבל במתני' גבי אתרוג חנן ירוק וירוק הוא גרין. ואין פי' נכון דלדרכה מכאן דקדקו פוס' ור"ש ורשב"א מדאיתערין למתני ירוק ככרחי משמע דהתם ירוק הוא גמל והוא מוכרח. ועוד מה חילוק בין ירוק לירקרק דפי' ירקרק הוא מורה על ירוק הרבה עמוק אבל היא אחת המראה עצמה דירוק רק עמוקה יוחר וע"ז מורה לשון ירקרק. כמו שאין חילוק בין ארום לאדמדם רק בשומק כדאיתא שם אחיה אדמדם זו וזהוית עמוקה

וחס דכו
ולדבריו
ככניס
להאריך
אחי חי
קאה מר
כשר וב
כרחינן
ירוק כ
גמל וזו
כדלחאי
ואמר
כשר אף
דכה
דמקרי
אומר
הוא וז
משמע
בעינן
כשר ר
זהו לר
ולפ"ז
משום
אפי'
פריו ו
או סו
איכפה
משום
רב"ח
כן שבו
ברי ל
אין לו
דמדמ
מעט
מנוח
ובן ו
ריעב'
הפסו
במקף
וכ"כ
ז"ל
ככה
דבעי
דלא
דירו
שאי
לעד
הוא
והרו
כמה

שאלות ותשובות סימן כג כד חוט המשולש מט

דברי הריטב"א ורנ"ד ור"ן אלו שכן מחמירים • ולא הזכירו ויש להחמיר בדבריהם והר"ן ז"ל בהרבה עובד ובפרט לדברי תוס' ה"ל אין מצוארין כ"כ להקל וכמש"ל וגם בחיקויי הוזהר הק' משמע דטעמא משום הדר הוא בחיקוי כ"ל וכמה דלית פסול ביעקב דלעילא כן לריך דלא יהא פסול באחרונא לקיימא קרא כולך יפה רעיתו כו' ואם היא ירוקא היא משובחת יתיר כגונא דהויה אסתר ירקרוקת בגין דאחמר בה וחלבש אסתר מלכות ובחיקוינא שבעין עלין דאילנא איטן קוועטיו עלייהו אחמר ראשך עליך ככרמל טולכו ירוקין דהכי לריבא שפרא דאיחחא דאיבי ברחא דמלכא למהוי ירוק כשבעה מיני דהבא ואחרונא איהו ירוקא ואסתר מתמן הויה ירקרוקת הרי להדיא מבואר מדבריו הקדושים דעיקר מראה אחרונא הוא כמיני הוזהר ועיקר געל או נוטה לאודם דלא כמו שראיתי בס' ה' לפרש דברי הוזהר היקון כ"ל על ירוק גרין עפי' ד' רש"י ז"ל כמה שחמרו אסתר ירקרוקת הינה וכו' רש"י ז"ל כהדסה ע"ש ודייק לה מדקרי לה הדסה ואין זה מוכרח גמ' ואין להאריך וד' הוזהר חיקון ע' מצוארין להדיא לסיפך דבעינן מראה זהב וגם איך אפשר שפרש ד' הוזהר דירוק גרין משובח יוחר דלא ככלוהו חנאי דפליגי אס יב להכשיר ירוק ככרתי אבל לא שיהא מן המזבח וגם הק' דאסתר כו' עת יוחר לפרש כד' הוזהר שכן דרך החולים המוריקים להיות פנייהם דומין למראה געל והוא סתם ירקון ר"ל ולא למראה גרין ודעה הב"ח ז"ל מוסכמת גם לדברי הוזהר ז"ל ע"כ יש להחמיר בדבר לאחר אחר אחרונא ככולו מראה געל או דומה לגעל עש"י ד' הירושלמי דלא בעינן כשעשה ממש וכמש"ל ואו הדר הוא לכל חסידיו ככלע"ד בעוה"ש"י : L

התשובה הזאת מלאחי בין כתבי אה"ז האנן ז"ל •
 ולפי הגרסה מריהעאל דלישנא ומבידורא דשמעתתא
 דא • מראה כי מפיו ילאו הדברים האלה :

סימן כד

שאלה • בענין שאלתה דשאלתה אם מותר לקיים בשדהו אילנות שיוכר בהן הרבנה ואין ידוע אם נרכשו במינס או שלא במינס • אם מתייב לעקר האילנות משום ספק הרבנה האילן • והנה לפ"ד השואל שהחליע במכתבו שגם איסור קיום כלאים הוא מדאורייתא ודאי ספק דאורייתא לתומרא • אבל לא כן עמדי • ואם באחי להביא כל דברי הפוסקים ולישא וליהן בדבריהם לבטא ולפתור • יארכו הדברים הרבה אך שלא לכוזיא חלק • אציגה פה קצת דרכי אשר אכבי בדרך מחי ד' בזה הוא יח"ש יתני בדרך האמת • בא"י למדני חקין :

תשובה בריש מס' מ"ק (ד' ב' ע"ב) ובפניה דוכתי תניא המנכש והמחפה בכלאים לוקה • רע"א

וחז דבר ברור ומשכל ואין חילוק שניו מראה ביניהם ולדבריו הרי הוא מראה אחרת לגמרי • ועוד למה הכנים ביניהם כך דכסן כרתינן כיון דאמתינ' קאי ואין להאריך בדקדוקי' ובעוה"י נ"ל פי' הירושלמי דבעי מר' אחי חי דוקא ככרתי לגמרי הוא פסול אבל כשיש בו קצת מראה געל ע"פ כולו אף שאינו כשעשה ממש הוא כשר ובכלל מראה אחרונא הוא • או נימא אף דדמי להן כרתינן פי' ואינו לגמרי ככרתי ג"כ פסול עד שיהא ירוק כשעשה לגמרי שאו הוא מראה ירוק סתם שהוא געל וידוע שלשון דומה הוא שאינו לגמרי רק דמיון קצת [כדאי' סוכה ל"ב ח' דומה לחרות ועי' פירש"י ז"ל ע"ס] ואמר כסן כרתינן פי' הא חס מראהו דומה קצת לגעל כשר אף שאינו כשעשה למראה ירוק יחשב • וע"ז מקשה דהא שם כעשים בעינן דוקא כשעשה ואיך ואו הוא דמקרי ירוק סתם • וכא הוא אומר הכין פי' וכאן הוא אומר שכל שאינו ירוק ככרתי לגמרי בכלל ירוק סתם הוא ומשני שניה הוא דכתיב ירקרק פי' דלשון ירקרק משמע עומק הרבה במראה הירקוה שהוא געל ולהכי בעינן דוקא כשעשה הא ירוק סתם אף שאינו כשעשה כשר רק שיהא מראהו כולו נוטה לגעל ולא ככרתי • וזו נ"ל כבידור פי' הירושלמי והוא ברור ונכון לע"ד • ולפ"ז משמע דפסול ירוק ככרתי הוא משום הדר דאי משום גמר פרי א"כ מה ענין זה לדין ירוק דנעשים הא חשי' ירוק ככרתי אינו פסול רק משום שחא לא גמר פריו וע"כ ס"ל דכל שאינו ככרתי ממש הוא גמר פרי או סופו לגמור וא"כ מאי מקשה מהך דנעשים מאי חיכשה לן חי מקרי ירוק סתם חי לה • אלא ודאי תשוב הדר הוא דבעינן שיהא בו מראה אחרונא וכ"ד הב"ח ואף דברי תוס' שם ד"ה והירוק יכולין להתפרש כן שגונחן אחר שחור למראה אחרונא וקמ"ל דלא נימא הרי לא גמר פרי • ואף אם לא נפרש כן בדברי תוס' אין לזוז מדברי הב"ח שכן מוכח מדברי הגמ' בהך דמדמי אחרונא למעשר לדברי רבה רק חביי מחלק מטעם הדר • ובין דקיי"ל למעשר פרי הוא גם לענין מזה יחשב פרי אם לא דטעמא משום הדר כמ"ש • וכן מוכח מהירושלמי כבידור • וכן מלאחי בחידושי ריטב"א בשם הרב"ד גבי מנומר שכתב דדוקא ממרחוה הפסולות כו' וחשיב ג"כ ירוק ככרתי הרי להדיא דאף במקנאו ירוק ככרתי כב' וג' מקומות פסול משום הדר וכ"כ ברובו ככל פסולי מראה דמשום הדר וכ"כ הר"ן ז"ל בשמו • וגדולה מזו כ' הריטב"א בר"פ לולב הגזול בהא דמסיק חיובתא דרבנא דאמר דר"י מודה באחרונא דבעי הדר והק' ריטב"א דא"כ סליק פרקין דלא כר"י דלא בעי הדר ואלו במשנה לא פליג ר"י רק בהך חרי דירוק ובהך דאנחו ותו' דר"י מודה בכל פסולי הדר שאינו ככרתייהו ולא פליג רק ביבש ששמו עליו כו' משמע להדיא דגם ר"י ס"ל בירוק ככרתי פסולו משום הדר הוא ומשום דלא גמר פרי הוא דלא מיקרי הדר • והחזווייהו לריבי לר"י • וכ"ש דלרבנן משום הדר הוא במש"ל • ונפלאחי מאד על האחרונים שלא הרגישו כלל

ומשמע
 לא הוי
 ה' ס"ל
 זה אבל
 כרתי •
 יב פרי
 ואח"כ
 יון דלא
 די אבל
 הגמ'
 דהרי
 וחייב
 הדר •
 יס גמר
 אלא
 פסול
 לא בעי
 עמיה
 וכי
 דמכשר
 טעמא
 ואח"כ
 שקיבא
 לו לגדל
 אלא
 זרחהו
 עממ
 דומה
 ח' אין
 ח' ודאי
 בוסר
 לגמרי
 ירוק
 חי בעי
 חמר
 כשעשה
 כה הוא
 ולריך
 קשה על
 ושם
 כשעשה
 ק' הוא
 ק' הוא
 ור"א ש'
 דסתם
 יין ירוק
 יק אבל
 ה' וע"ז
 אדמדס
 שמוקה

בשוקים ועל סימן ליה סוף א' ב' : ה בליא בליא' וכי גרין
 שחזק כעשנים : ו על סימן ק"ן . בראש חשיתן : ז אין סוכין .
 וכן חזקו וזכרו שחזקת כדס שלח לין לה לסמוך על חכמה שבראה לה
 דמה וזל כדס זה שלח כרחיק גס אזי
 ומכילו הכ"ח מיכו משמע דלס
 אומרת דס זה לו כחס זה טיבר לי
 כחכס נלמנח וכי אמרין כפרק
 חמירי כן משמע לעיל סי' קפ"ה ס"ג
 ככ"ס : כחבו החוספות ס"פ כל כיד
 דיכול לרלוח דמי אהבו ועבילו
 מהרש"ל בהנכותיו וכ"כ האלוהים :
 דן וכן אשה בו' . כחכ כ"ח דל"ע
 לענין מעשה אס יש להקל כיון דגס
 דעס כחוס' פירש"י כו' מ"ס משמע
 שס דוקא כשורה דס גרוח כחחוסה
 אכל כשהחחוסה נטולח ממנח בלח
 דס טערה : ה אפילו ראתה בו' .
 כחכ כ"ח משמע דמיל דלח בעינן
 דנדקא כעסע שנקרס ולח כסירח
 אלה דוקא בעינן דכשפת כשילח
 לכיס החיטון דנדקא ולח רחאה שס
 דס כלל אלה דלחחא כן ככסיו כביח
 החיטון לח כסיה פוסקה לרלוח כל
 זמן שמתחן החחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

הנה (ק"ח) אשילו (י"א) אשילו (ז) רחאה דס כל זמן שהחחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

הנה (ק"ח) אשילו (י"א) אשילו (ז) רחאה דס כל זמן שהחחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

הנה (ק"ח) אשילו (י"א) אשילו (ז) רחאה דס כל זמן שהחחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

גיוון מורשיא

הקנין והדמייתו ו' חשבון
 יג"ל סי' ט"ד (א) אשילו (י"א) אשילו (ז) רחאה דס כל זמן שהחחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

הקנין והדמייתו ו' חשבון
 יג"ל סי' ט"ד (א) אשילו (י"א) אשילו (ז) רחאה דס כל זמן שהחחוסה כביח החיטון
 וטיכר רבי שמשון כ' ועיין שס :
 י רחלינן בו' . ומחמה מכס היא
 טיין

די אברהם

די אברהם
 די אברהם
 די אברהם

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

ביאור הגר"א

ביאור הגר"א
 ביאור הגר"א
 ביאור הגר"א

ביאור הגר"א
 ביאור הגר"א
 ביאור הגר"א

השלבים

השלבים
 השלבים
 השלבים

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

הנה וכן טיכר (כ"י וטור) דלח כ"ס מחמירין משמח לה ס' טו
 (ב) כמכ"ס וכל ס' ח"ס סמן רמ"י (וחס הכניסה ששמה
 פקודה ונדקא מיד א"ל מלחא כלום ו סל סימן ק"ז) ז
 כ' י נאמנת אשה לומר כוה ראיתי ואברתי ואם
 הוא טראה לבן (ג) או ירוק שחרד (ס) א אבל אלו
 הביאה לפנינו דס והחוקקוה בטמא או אפילו
 נכחוקא אס הוא בטמא או שחרד והיא אומרת חכס
 פלוני סיהר לי כיוצא כוה (ד) ז [א] אין
 (ז) (י) סוכין עליה :
 י הכניסה שפורפת והוציאה בה דס שחרדה וכן
 אם ראתה דס בחתיכה אפי' היא מנוקעת והדרם
 בכקקיס בעינן שנועע כבשרה שחרדה (י) כיון שאין
 דרך לראות כן ה [א] וכן אשה (י) שנעקד
 (י) מקור שלה זכמין החיות כשר נופלים בבית
 החיצון שחרדה :

חידושי הר"א

חידושי הר"א
 חידושי הר"א
 חידושי הר"א

חידושי הר"א
 חידושי הר"א
 חידושי הר"א

חרות

חרות
 חרות
 חרות

די אברהם

די אברהם
 די אברהם
 די אברהם

תורה א יתכן א ראה פ.א.א.

קסח חזקת יורה דעה הלכות גדה קצ טהרה

וישבה עליו ומצאה בו כתם וכן כתם יא על גב (ג) בגד (ג) צבוע (ג) טהורה (ג) לפיכך חלש האשה בגדי צבועין כדי להזילא מכחמים (הרמב"ם פרק האשה):

ד רך קצרה

ביוכו משוי"ה לא גזרו (ג) בגד צבוע כו' — עיי' באחרונים לענין בגד מנומר בהרבה גוונים לבנים ושאר צבעים אם מלערף אותו החלק שעל מקום הצבוע להשלים שיעור גרים שעל מקום הלכן שחולקים בסדרה, יש אומרים שמלערף וי"א שאן מלערף (א). (ג) צבוע כו' — היונו כל מני צבועין ודווקא לכן מקובל כחמים (כ). (ג) טהורה כו' — והחמ"ם כחז דווקא בצבדי העליונים ולא בצבדי שכן סמוך לגופה כמו חלוקה וכחונת וכדומה (ג) אכן ק"י במראה יחזקאל חולק ע"י צפשיעות (ג) וכן בשו"ת טוטר"ד כחז שם להשו"א שלא ישמע לו וכן הגאון המהרש"ם ז"ל מקיל בחש"י (כה). (ג) לפיכך תלבש האשה כו' — ואשה שרגילה

עיי' משכ"י בד"י דברי הן בכלל בגד ומקבלים עומאה אצל כלים הנעשין מהן אינן מקבלים עומאה ול"ע למעשה בכלים שיש להן בית קבול עיי"ש בד"י. (א) ← שנמצא על בגד צבוע כו' — הטעם שאין הכחם יוכר בו במראה דם גמור (ט) ויש להבסירו עוד יותר דכיון דמן החורה אינו עמא רק ארבעה מראות דמים שכן אדומים ביותר (י) וכשזגרו על הכחמים היו עדיין בקיאים בהן וטברו שאר מראות האדומים (י) חזן מאלה כדי מראות והבדל ביניהן הוא רק ממש כמות השערה (י) וכשהוא בצבד צבוע א"א כבר להבחין ביניהן אף שרואין אדומות (כ) מ"מ להבדיל בין דם אדום טהור לדם אדום עמא קשה להבדיל

מורה דרך

להבחין בו. (כא) ולעני"ד אין שייך בזה צירוף דהא דנעינן גרים ועוד אינו משום דעד אז לא מטמא דהא נכתם שחר דעת הראב"ד ז"ל וכ"ה בספר האשכול סי' מ"א עיי"ש דטמאה וכ"ל בס"ה עיי"ש בד"י, אלא מטעם דיש לתלות נחאכלת עיי' בד"י שם, וכיון שאלן נחא"ל שיעור יותר מתגרים א"כ כבר א"א לתלות נחאכלת ומה לנו שאין נהלנן שיעור גרים הא א"א לתלות נחאכלת ועיי' משכ"י שם בד"י נכ"ה ונראה שזה סגרת החו"ד ז"ל ודו"ק. (כב) עיי' מעי"ל סי' ס"ג הוצא באחרונים וכ"ה ברמב"ם ז"ל דווקא לכן וכ"כ בכל זו נה"כ. (כג) עיי"ש נטעמו ונחשו' קול אר"י החזיק בדבריו עיי"ש בס' ס'. (כד) עיי' בס' ק"י. (כה) סי' פ"ח

בפ"י מה"כ ועיי' נחוספתא דכלים נכ"ז רפ"ה לענין א"ס נעשה חלוק מנייר עיי"ש. (טז) רש"י. (יז) עיי' משכ"י בזה גרים סימן קפ"ח. (יח) עיי' נפ' כה"י בראשונים דרק אח"כ נתמעטו הלכות להבחין דמים וגזירת כחמים ה' עוד גזירה קדומה כדחשמע בש"ס. (יט) עיי' ש"ס פ' כה"י נחשנה ונחמ' סכנראה שההנדל בין טהורין לטמאין הן ממש הפרש מועט נחמד, ומשו"ה לא היו נקיאים נהן כבר כמה אמוראים עיי"ש אף שהיו נקיאים נכמה וכמה דברים, אלא ודאי שראות הדמים הן הנדל קטן נחמד שאפי' מהן ה' שלא ה' יכולין להבחין. (כ) ואפשר שזה כוון רש"י ז"ל נתיבות "כמראה דם גמור" דהיינו אף שגראה אדומות מ"מ מראה דם גמור א"א

ד רך ישרה

דמשו"ה פטור בגד עור והיינו אפילו מדרבנן ושפיר עולים דברי הלבוש דלוי"כ חתח סוג שם בגד אינו בכלל רק מה שהוא ארוג ולא זולת והרמב"ם ז"ל שכתב והלבדים כרי הן כבגדים לכל הצד ז"ל דהיינו דק לענינו עומאה גא"כ בגדי גיילון שאינן ארוגין פטורין אצל הארוגין בודאי חייבין כולל"ד בס"ד. יג] על בגד כו' — אפשר ללא דווקא בגד אלא הי"ב על שאר דברים שמקבלים כחמים, כ"ה לכאורה לפי טעם רש"י בג"ל דהוא משום דאינו יוכר, א"כ גם בשאר דברים הדון בן דאינו יוכר, וכ"מ ק"ה לשון הרמב"ם ז"ל דאחר שהצי"א הדבר שאינו מקבל עומאה לא גזרו על כחם ומיירי בכמה דברים שאינן בגד כחז וז"ל ולא במקבל עומאה אלא א"כ היה לכן אל כלי צבועין אין חוששין לכחם כו' ע"כ, משמע דכל המקבל עומאה דווקא, כשהוא לכן, וכ"מ מהא דקאמר כלי צבועין אף דלפעמים נקרא כלי ג"כ בגד מ"מ שם משמע דפירושו כלי ממש דומיה

ק"ה דאפילו ניירות רואה למר שהן כבגדי לבדים וכ"ל] דחלו ג"כ במה שנקרא שם בגד וכמו שכתב הלבוש וכדמשמע בש"ס מנחות ל"ט ושנה כ"ז (עיי"ש ברש"י ובתוס' במנחות דבבב דעל נפיו בגדיהם לחיוב) וא"כ בגדי "ניילון" אפילו אינן ארוגים כרי הן כבגדים וחייבין צל"ת, אך דווקא אם עשויין לשם בגד וכדאי"א במלצ"ע בג"ל. שוב אחר הכיפוש מלאחי בספרה בשמיני דכלבדים מרבה מאו בגד עיי"ש בפ"י הראב"ד ז"ל, וא"כ באמת מן הסתם הלבדים אינן חתח שם בגד סתמא ורק מרבו דלו ואפי"ג דמרבין כבר מאו שאר דברים עיי' חו"ס שכתב כ"ז ד"ה הלמוד, ז"ל דגם זה מרבין וא"כ גבי זל"ת דלא כתיב או דהא משו"ה ס"ל לדבריו דאינן חייבין מה"מ שאר בגדים אפי"ג דבעומאה חייבין משום דגבי עומאה כתיב או משא"כ גבי זל"ת, וא"כ י"א לנו דין חדש דלבדים פטורין מל"ת ומשמע אפי' מדרבנן דהא אינו נזכר לחייבו מדרבנן וכדכתב הלבוש

באכילה ושחיה, נריכים לקיים לכם. ולכן השיב על בני צבל שמחנעגים ביום טוב, מפני שהם עניים ומחויבים לקיים לכם. ורבי יוחנן השיב, לאדרכה הם עושים כרבי אליעזר, ושמחים בדברי חורה שנקראים משמחי לב (תהילים י"ט ס"ג), והא דשמחים בדגל יותר משאר ימות השנה, מפני שלא היו באותה קללה כו', ודו"ק.

והיינו דקאמר ליה, מפני מה תלמידי חכמים שבצבל מזויינים, פירוש בצגדים חשובים שהם לבעוטים, כמו שאמרו פרק ערבי פסחים (פסחים ק"ט ע"א) בצבל צבדי לבעוטים, ובמה יודע להם סימן לסילוק השכינה. והשיב לו שאין בני חורה, כלומר לאינם גדולים כל כך שהשכינה ממדקת בהם, ללשון בני חורה מורה על דבקות יתירה בחורה, כמו שאמרו פרק קמא דבבא בתרא (ח' ע"א) הא לבני מתא כו', וק"ל.

שם גמרא מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני תורה. פרש"י מזויינין, מליינים עממן בלבושים נאים. ולכאורה קשה מאי קשיא ליה, הא קיימא לן עשיק לגדיך כו' (ב"מ ג"ב ע"א, ע"ש ברש"י ד"ה עשיק), והכי איתא בבבא בתרא (ק"א ע"א) גברא דאתא הוא יחי וגולמיה יחי, משמע דהיה משנחו צוה. גם התשובה לפי שאין כו', הוא דחוק לפי פרש"י (ד"ה שאינן בני תורה). ונראה לעניות דעתי, על פי מה שכתב הרמב"ן ז"ל סוף פרשת תזריע (ויקרא י"ג ס"ד) דענין נגעי צגדים הוא סימן צאדס גדול שהשכינה ממדקת צו חמיד, וכשהשכינה מסתלקת ממנו מחמת איזה פגם שעשה, והוא לא ידע ואשם, וצא הנגע בצגדו לסימן סילוק השכינה, כדי שיתן לב ופשפש במעשיו מיד לתקן אשר עיית, ותשוב השכינה למקומה, עיין שם דאין הנגעים מטמאין כי אם בצגדים שנראה בהם הנגע, מה שאין כן בצגדים חשובים, שהנגעים בטבעם כשיגיע להם איזה לכונך, ולזה אמרו פרק י"א דנגעים (מ"ג) שאין הנגעים מטמאים צגעים כי אם לבינים, עכ"ל.

דף ק"ג ע"א גמרא, חשבונות של מה לך ושל מה בכך פותר לחשבון בשבת, תניא נמי הכי כו'. יש לדקדק הכפל לשון צבדייחא וצבדי [כ"ב יהודה אמר] שמואל דמה לך היינו מה בכך. ומו אטו כשפטני עסקינן שיחשבו חשבונות שלא ללונך. ודיותר לגירסת רש"י (ד"ה של מלך) לשון עצה, מה עצה יש צוה. ונראה לעניות דעתי, דרמזו חז"ל ככאן רמז מוסר, כמו שביארנו בפסוק (תהילים ל"ט ה) הודיעני ה' קלי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני, וביארנו דדוד המלך ע"ה התפלל שיעזרהו ה' בעבודתו ומשבתו, כמו שכתוב (שם י"א י"ב) לב טהור צרא לי אלוקים וגו', וקאמר הודיעני ה' קלי, כלומר שיהיה חמיד ידוע נגד פני קלי, כענין שאמרו חז"ל (אבות פ"ג ס"א) הסתכל כו' לאן אתה הולך. ומדת ימי מה היא, כלומר שיהיה חמיד נגד פני שימי חרואים (שם י"א י"ב י"ד ה), קלו מני אורג (שם ד' ה) כלל עובד (תהילים קס"ד ד) ואו אשתמרה מעוני (שפתאל ב' כ"ב כ"ד). ואדעה מה חדל אני, כוונתו כי הנה יש בני אדם האומרים מה לי צורך לשוב, כענין שאמרו חז"ל בסוטה (כ"ב ע"ב) פרוש מה חובתי, מעולם לא עברתי על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וקאת דקת וגמילות חסד עשיתי, ציית ותפילין ומזוזה קיימתי, ובכל יום אני מתפלל, וכמוהו הרבה, ואינו נותן על לב להרגיש גרעונו הרב, ובפרט השכימים, כגון חילול שבת והוצאת שז"ל ולשון הרע ורכילות ושקר וחנופה וחילול השם ועברת חרמות, ושאר איסורים השכימים, עמנו מספר, ואפילו אותן שלא עבר עליהם על גוף האיסור, אפשר שעבר על תולדותיהן כיוצא בהם.

ולפי זה כל תלמיד חכם גדול אשר מחמת חורתו השכינה ממדקת צו, כמו שיתא בתנא דבי אליהו (פ"ל ד"ה ד"א לפה נאמר) שאם כל הקדרים הקדורים אכלו ח' אין הקב"ה מוסר לו מלאך לשמרו, כי אם כפיכול הוא בעמנו דחוק צו. וכן הוא בגמרא (סנהדרין צ"ב ע"ב) אקרא וה' עמו (שפתאל א' ט"ז י"ח) שהלכה כמותו בכל מקום, דיש לפרש שמהיותו גדול כל כך עד שהלכה כמותו, ה' עמו חמיד, ראו לו שלא ילכש כי אם צגדים לבינים שהם המטמאים צגעים, כדי שאם יאשם קצת צלל הודע ותסתלק השכינה, יטאר לו על ידי סימן נגע בצגדו, מה שאין כן בלכשו צגדי חופש לבעים, מאין יודע לו. ולזה ביארתי הפסוק (קהלת ט' ח) צבל עת יהיו צגדיך לבינים ושמן על ראשך (לא) [אל] יחסר, דידוע מדברי הוהר (ח"ג ד' ע"ב) על פסוק שמן וקטורת ישמח לב (משלי כ"ז ס"ג), דשמן מרמז על השכינה שמריק אור אל האדם. וקאמר שתמיד יהיו צגדיך לבינים ולא יהיו לבעים, כדי ששמן על ראשך לא יחסר, הוא הארת השכינה על ראשך, שדע לתקן חייכך ולמלאות החסרון על ידי סימן נגעי הנגד, דאם יהיו לבעים מאין חדע סימן סילוק השכינה, דהא לבעין אינן מטמאים צגעים.

ועם זה ביארנו מה שאמרו חז"ל (תמיד ל"ב ע"א) איזה חכם הרואה את הטולד, פירוש כי בכל עבירה יש אבות ותולדות, כגון עבודה זרה, האב הוא שעובד לעבודה זרה ממש, והתולדות הם גסות הרוח, דאמרינן בפרק קמא דסוטה (ד' ע"ב) דהוה כעבודה זרה. ובפרק קמא דבבא בתרא (י' ע"א) כל המעלים עיניו מן הדקתה כעובד עבודה זרה. בפרק חלק (סנהדרין צ"ב ע"א) כל המחליף בדברו כעובד עבודה זרה. וכל שכן מי שאינו מקיים תקיעת כף או הן דקת. וכן בגילוי עריות יש תולדות, המתקרב אל הנשים האסורות נקריאת עינים וברמוזים וכדומה, אף על פי שאין לחוש שיבא לעבירה

בב"ש: יט. ז"ל שם, אם קרא אדם חורה וביאים וכו' וכו'. ושנה משנה ולמד הלכות ואגדות, ושמש ת"ח, או הקב"ה משפרו בעצמו. כ.

גירא ל' אכסנצו סזרו שור צ"ב
מזורה וזרנין

לגדה ומוכחם מוסר

קורא יו"ד נראה דעביד: והני חיקון גם בחייו ולא
 הוי בכלל שלכסיד כתיב בהיג בחשוי חשנן בחוט
 המושלש טור אי קיי הי וולחתי בחשוי עהיא קוסי
 ט"ז שהביא בשם כמה גדולים גדון האריך ק"ן
 השמאלי עד שהיו"ד כתי ח"ת והחיותו קורא יו"ד
 דגם בחייו מותר לחקן ולא מיקני שלכסיד.
ובדבר החייה של ומהה שהיו"ן השמאלי צולט
 קלה יותר נג היו"ן ללך שמאל עד
 שנראה ק"ה כמו לליה גם צוה נראה כיון דלעין
 הקורא הוא כמו ח"ת יש להקל לחקן גם בחייו
 ועי השוי כתיב מתיק יו"ד ק"י ט"ז גדון מ"ס פחותה
 שהוא לוכה כ"ף וא"ו וכן הסתיוה וכשהנתיב הגג
 ללך שמאל עד שהיא כמו כ"ף לליה דכשר דכל
 לוכה לחיותו שהיא: צ"י אינס לעיכובא והן אחת
 ד"ל דשחי ח"ת דלוחי מפורש בש"ס דשנה ק"ד
 קועיב צהא דהגיה ח"ת אחת דמפרש לה כגון שנעל
 גבה דח"ת ועפאה צ"י זיי"ן ע"ס איב מעכב הלכה
 מ"ו ה"י מצולח בחשוי עהיג ק"י ט"ז דלס כחב
 החייו דליה וזיי"ן כשר צדיעבד וגם בחשוי ד"ת ח"ב
 יו"ד ק"י קב"ד כ"כ וגם כפי שחלתי בהחשלין ששלח
 ח"י הוא נק צולט קלה וא"ו רומה דלליה וא"ו
 ח"ס גג היו"ן צולט קלה יותר ללך שמאל ואלד יו"ן
 יוספל ולכן ע"כ"ס מהני חיקון לעצות הגבל ללך
 שמאל ויהי זיי"ן געורה ולא מיקני צכהיג שלכסיד
 ואף דגני ח"ת לא נוכל להראות לחיותו כיון שא"ו
 דגיל בחייה כ"ו כתיב צ"י ל"ב קביה ונביא סיק
 ל"ז מ"ו הכי גם לעיכוי החייה כהוגן וא"ו לעשות
 צלוח אחר ועי השוי צ"ח ח"ת ק"י "י שהחיות
 בחייה שכתבו זיי"ן ודליה ונ"ו כ"ל דגם בחייו
 מותר לחקן וכתיב.

סי רייב

להרב המהרי"ג מ"ה **משה מרדכי איזען** נ"י מר"צ
 דק רימאנוב

מכתבו הגיעני וע"ד שאלתי נקוסי: ומנינו
 שעושין עם הקינים סאקטורען וכחב
 צו שהקונה מקבל עלי' לצוא לנאקוס החוצה בכל
 דו"ד שיהי זיכיהם והביא משי"ו דביעאה ח"ת ק"י
 כיג ולא מלחתי שם רנוו ורומה וניש מחשוי אור"ן
 חליתחא ק"י ק"י"ח דקאמפארמ"ס צלא קנין ומהי
 משי"ו דדיוו והביא מהא דק"י ר"ז קט"ו והנה כב
 צלחתי בחיבורי לחייו דברי המור"ח שם צ"א"ן
 אחר ודלא כחשו השיו"ן ק"י ז"ל ונדחה דליה ח"ת
 אך צניף הי"ן צודאי מהני צוה חנאי שהחנה
 בהחלה הליה או הנאקוס גם צלא קנין כדקיי"ל
 צ"י ע"א לענין נאמנית וצט"ו"ו כ"י צ"ב בהחנה
 שיהי קאים נאון כש"ס דבהחלה מהני החנאי
 צלא קנין וא"ו בכלל מעוש"ב כגויגן אך בהחנה
 רק שיהי שייך לנאקוס משפט הערכאית של נאקוס
 העולה י"ל דלי"ו גם לנאקוס צ"ד דשם כיון דהחנאי
 הי' שלא כדון שסרי אסור לדון צערכאית וא"י
 חנאי ליוו וכבד חלקו על הקומע ק"י כ"ו וק"י ק"ח
 צוה איב גם ח"ס החנה צ"ן דלי"ו צ"ן דלי"ו עכ"ס
 צע"ל כל החנאי אך י"ל דהחנאי דלי"ו עכ"ס שיינו
 ח"ס יקרב ונל"י"ה ד"י ותי"ו י"ל דדוקא בהחנה
 צפירוס גם על ד"י חבל ח"ס החנה רק על משפט
 דליה גם ח"ס כפרשהו דכ"ל ח"ס יקרב צ"י וניו
 ח"ו בכלל החנאי שיהיי"ב לצוא דלי"ו להבי"ד שצנאקוס
 ח"ב צ"ל נראה לפ"י"ש צ"י ח"ו"ו ר"ז ונח"ו י"ע
 צ"ס ונהרי"ק ש"ס ק"י"ב דבכל חנאי שאל"ס ונחה
 עם חניו ח"ן הולכ"ס אחר לשין החנאי ח"ל מחחיי"ב
 ח"פ"י דבכ"ר שאינו יולא מלשין החנאי רק שלא יהי
 דבר קשה יותר ומה שהחנה עם חניו והביא
 ר"י לדבר ע"ס ואף דהשי"ך ק"י ע"ג סיק כ"ז חולק
 ע"ד מהרי"ק ותי"ו י"ל דו"ה צ"י"ד דכיון דכל יסחאל
 ונחוי"ב ללי"ה דהשי"ך ואסור לרונ דל"ה איב חקרב
 דלי"ה איב וקפחנא כיון שקיבל עליו לצוא למשפט
 דלי"ה לנאקוס החוצה מ"כ"ס ש"ס בכלל זה לצוא
 להבי"ד דשם ועי השוי לחס רב ק"י ק"ב וק"י ק"ג
 שפסק בפשיט"ה כדעה מהרי"ק לכן כ"ל שחזוי"ב
 צ"י"ד לצוא להבי"ד שצנאקוס החוצה.

סי רייב

להרב מהרי"ך ובקי מ"ה **יוסף פארש** נ"י מבראד
 ע"ד שאלתי באשה שנדקה אי"ע צ"ס וקחה שאינה
 הניצ

חלק פ"ה

סי רייב
 להרב המהרי"ג ובר מ"ה **דוד זינגער** נ"י אבר"ק
 פירזנא

ע"ד שאלתי בחשלין שמאלה בחיבת צחוק שהחב
 ששהיו"ן צלד הקמו"ך לחייה כמשך החיב נקו
 דק ושהיו"ן להחיות ועי"ו כ"ח"ה גם נאקוס הדבק
 כמו ח"ת ור"ו"ו לידד להכשירם כיון דניהגים לעשות כיון
 מקל צניף החייה לל"ח י"ח דעה רש"י כתיב צעניא ק"י
 ל"ו סק"ג שיהא נראה כאלו נחמ"ך רגל שמאלי ובהיו"ן
 ש"ס צה חנין ח"ן צהם חיקון זה וא"י כיון דלש"י רש"י כשר
 ול"כ"א סיני לוכה ש"ב ח"ן לח"ס לח"ס כתיב ה"י"ש
 ק"י ל"ו דהי"ב דכשר לדעה רש"י לא עיקרי ח"ת
 וצליקוף דעה קומ"ק דלחכ"ר כתיבה ליכא מסוס ח"ת
 והאריך צוה והנה גם לע"ד יש להקל ור"ח"י מע"ש
 צשו"ת נחלי"ה להגאון צע"ל שער משפט ק"י ח"י דל"ס
 ככנס ראש לחד לל"ל כ"י"ש ח"ן לחוס מפני שדמיה
 להיא כיון דניהגין לכתוב היא מרובע ונלח"י"י אף
 דגם צע"ג"ו"ל כשר דיעבד מ"ו לא יעשה הקורא
 לוור שח"ה היא ע"ס והכי ח"ס ח"ן הכל צקאים
 ח"ס לרי"ך לכתוב מרובע ואפי"ה ח"ן לחוס ומכ"ס
 צ"י"ד ש"ס לפיכך ח"ת הקודמה צלא חנין צ"ל
 שמאל יכיר כל הוואה שבלד שמאל ח"ו ח"ת ח"ל
 זיי"ן וכהיג כחב הרא"ש והיב"ב צטו"ד ק"י קפ"ז
 דלעיג ש"ן ח"ו צקאים צונח"ה דמי"ס מ"ו הכי
 דקניהם לפיכך הכל צקאים להנחין ע"ס ועיעכ"היג

סימן קכד

76 הא דקיי"ל שכל מראה אדום שהאשה רואה או מוצאה בבדיקת עד או בכתם בין אם הוא כהה הרבה או עמוק טמאים וכן כל מראה שחור כמיש נשיע רסיי קפ"ה. יש להסתפק אם חומרא זו היא מצד הספק שבאמת בכל מראה אודם או שחור אפי' הוא דיהה מן הדיחה י"ל שמי"מ אפשר שהיא אסורה מדאורייתא משום דאולי היא דומה לא' מן ה' דמים הטמאים השנויים במשנה דייט א'. ולפי"ז יש ספק דאורייתא ממש בכל מראה אודם אפי' אם הוא כהה הרבה כשהאשה רואה אותו. או שבאמת אם הוא כהה הרבה אין להסתפק בו כלל אולי הוא מא' מה' דמים הטמאים אלא שאנו מחמירים דרך חומרא לבד לאוסרו וא"כ אין בזה ס' דאורייתא כלל רק איסור דרבנן לבד: L

77 הנה בודאי בכל מראה דיהה יש ספק דאורייתא שהרי ד' מראות שבאודם שהם האדום וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכיין מזוג הם אינן שוין במדרגת האודם אלא א' למטה מזולתו דהיינו שהאדום כדם הקזה הוא באמת היותר אדום ואח"כ כקרן כרכום ע"ד דוגמא הוא דיהה ממנו הרבה. ומ"מ שניהם טמאים מדאורייתא. ויש ג"כ בחינות מראות דמים שהם עמוקים מן קרן כרכום ולא הגיעו לכלל דם המכה ועד"ז בשאר המראות. והנה מפרשי ד"כ ע"א נלע"ד להוכיח דס"ל שהמראות השנויים במשנתנו הם דיהה כל א' יותר מחבירו. שהרי רש"י פי' גבי הא דאמרינן בענין מזוג שעמוק ממנו טהור ודיחה ממנו טהור. וז"ל עמוק מכן טהור אם מאותו מראה הוא אבל אם האדום הרבה עד שבה לכלל א' משאר המראות של מעלה הימנו הרי בא לחדא מהנך דמתניתין עכ"ל וכונתו בזה לתרץ שלא יקשה עלינו אמרו עמוק מכן טהור דאיכא יש לטהר ג"כ מראה אדום כדם המכה שהיא בלי ספק עמוקה מן מזוג כדגרסי' שם ריש ע"א מאי לאו אדום לא אשאר דמים אלמא דשאר דמים אין מגיעים להפלטת האודם כמו אדום וכן יש לטהר שאר מראות מן הד' מראות העמוקים ממוזג. ולזה נתכוין לתרץ זה באומרו אם מאותו מראה הוא כו'. ור"ל שהרי יש מראות דמים הממוצעים בין כל א' מד' מראות אדומים הטמאים בין המדרגה התחתונה לשעליה ולהממוצעים הם שנקרא עמוק ממראה המדרגה האחרונה והם בכלל עמוק מכן דמוזג טהור אבל אם האדום יותר עד שבה לכלל המראה שעליה הי' טמאים כדאיתא במשנתנו. וכיון שלמדנו מדבריו ד' מראות הטמאים הם הא' דיהה הרבה מחבירו ואעפ"כ הוא טמא מדאורייתא ויש ג"כ עמוק ממנו שטהור. מעתה לכאורה כל מראה אודם אפי' הוא דיהה הרבה י"ל דאפשר הוא אסור מדאורייתא דאולי הוא דומה למימי אדמה וכה"ג דאע"פ שנראה לעין שהוא דיהה הרבה מן הדם הקזה או דם אצבע האדם שנקפו מה ככך הלא הד' מיני דמים באמת הם הא' דיהה הרבה מחבירו שהרי בין כל מראה ומראה יש כמה מיני ממוצעים כנ"ל והם יורדים במדרגת האודם זה אחר זה מדם המכה ואעפ"כ האודם כמראה הדם האחרון ג"כ טמא ואע"פ שיש עמוק ממנו וטהור כעמוק דמוזג. ואין ידוע לנו כלל ענין אודם דמימי אדמה ודרכרכום לשער בהן. ואולי מימי אדמה היא האחרון במדרגת האודם וא"י לנו מהו. אך מ"מ י"ל דמלשון רש"י מוכח שמוזג הוא האחרון במדרגת האודם מדפירש אבל אם האדום הרבה הרי בא לחדא מהנך דמתניתא עכ"ל. אלמא דכל א' מהשנויים במשנתנו עמוקים יותר ממוזג גם פשוט דמתניתין משמע כן ששונה אותם וא"ו והמוקדם במשנה הוא העמוק יותר שהרי האדום כדם המכה מוכרח בגמ' שהוא היותר עמוק כנ"ל וא"כ הנסמך לו הוא מה שאחריו במדרגה והשחור הוא אדום כדם המכה אלא שלקה ולכן סמכנו זל"ז ואחריו

כקרן כרכום ואחריו כמימי אדמה ואחריו כמזוג וכענין שאמרו בגמ' בדוכתי [טובא] שהמוקדם בפסוק מעלתו יותר על שאחריו כגון אמרם ז"ל כל המוקדם בפסוק דארץ חטה ושעורה גפן כו' מוקדם לברכה. וכ"ה במשנה ג"כ כמיש בהגמיי ספי"ז מהחר"מ ובטוש"ע א"ח ס"י תע"ג בענין ה' מיני מרור הזכר במשנה פ"ב כפסחים שהמוקדם במשנה מוקדם לאכילה ויחזור אחריו אלמא שכן דרך המשנה להקדים מי שמעלתו יותר. וא"כ מדהתחילה המשנה בהיותר מופלג באודם ש"מ שהאחרון השנוי במשנה הוא היותר דיהה מכולם וזהו המזוג. והנה רש"י ז"ל פי' בשבת דע"ז א' דאי יהיב ביה טפי משני חלקים מים הי' הדם הדומה לו כדם ירוק הוא וטהור. ולפי"ז לכאורה מעיקר הדיו היה אפשר לידע שהדם הדומה ליין בינוני שלנו מזוג על חד תלת הי' דם כשר דלכאורה יין השרוני הוא יין טוב וסומק ביותר מכרמל לגי' שלנו בנדה דכ"א תחלת עמוד א' דכרמלי חי הי' כמזוג שרוני. אך בבה"ג גריס כרמלי הי' כשרוני גם בשבת דע"ז א' לחד' תירוצא יין שרוני רפי ע"ש. ואפשר לסייע גירסת רש"י דפי' כרמלי ע"ד כרמלית שפירשו התוס' פ"ק דשבת ד"ו ע"א ד"ה כרמלית לא לח ולא יבש אלא בינוני הי' כרמלית אינו לא כרה"י ולא כרה"ה עכ"ל. ועד"ז י"ל ענין יין כרמלי שהוא בינוני ולכן יין השרוני עדיף מיניה ומי"מ יין הנקרא פראנץ הרי אדמימותו מעוטה הרבה מן הפאנטעק א"כ יש לשער בו מה גם אם מזוג על חד ארבעה עד"מ או ודאי שהדם הדומה לו או דיהה ממנו אינו אסור דאורייתא והגם שאנו מחמירים לאסור כל מראה אודם היינו רק גזירה דרבנן שלא לסמוך על בדיקותינו שלא יבא לטהר דם טמא. אבל אין בזה איסור דאורייתא אם ברור שדיחה הרבה מן המזוג ע"ד הנ"ל. וכן נ' קצת מדבריו רבינו ס"י קפ"ח סק"ב גבי שחור והיא לאדום לפמ"ש שבה יותר אחרון הוא המזוג א"כ הדיחה ממנו הרבה ונראה לעין את"ל דהני ד' מראות דמים טמאים הם הא' למטה ממש במראה אודם מזולתו כנ"ל. וא"כ לפמ"ש דהמזוג הוא האחרון א"כ כל הדיחה הרבה מן המזוג שוב פשיטא שאין להסתפק בו בשאר מראות הטמאים שהרי הם למעלה מהמזוג. אבל לעני"ד יש להבין בפירוש זה דאיכא קשיא טובא מ"ש בעמק וכולן עמוק מכן טמא מכן טהור חוץ ממוזג שעמוק מכן טהור כו' דכיון שהד' מראות השנויים במשנתנו אין ביניהם הפרש אלא שהא' אדום יותר מזולתו א"כ האיך שייך לומר דכולן דיהה מכן טהור הלא מה שהוא דיהה מן האדום כדם המכה הרי הוא עמוק מן כקרן כרכום וא"כ האיך תטהרנו באמרך שהוא דיהה מן האדום כדם המכה (וכמיש בגמרא להדיא שקלי לי' אחריתי וא"ל אשתני כו') לומר דכה"ג טהור הרי מ"מ תטמאנו להיותו בכלל עמוק מכקרן כרכום. והרי עמוק מכקרן כרכום טמא וכן להיפך אם תרצה לטמא דם מחמת עמוק מכקרן כרכום אני אומר למה לא תטהרנו מחמת היותו דיהה מאדום וכדם המכה והרי אמרו כולן דיהה מכן טהור. איז צ"ל שהד' מראות הללו מלבד השנויים שיש ביניהם בהפלטת האודם עוד זאת יש שינוי ביניהם באיכות ומהות האדומית וכ"מ בהרמב"ם. וא"כ י"ל שמא מימי אדמה אינו אדום כמזוג רק מין אחר. וא"כ אע"פ שהדם דיהה מן המזוג יש לחוש שמא הוא ממין מי אדמה או קרן כרכום שהוא מין אדום אחר. ומי"מ י"ל דהמוקדם במשנה אדום יותר אף דלא דמי ג"כ מהות האודם זל"ז מ"מ ג"כ המוקדם אדום יותר. וא"כ מזוג הוא היותר אחרון באודם. ואפשר דמה"ט הקיל בו בר קפרא דעמוק ממנו כדיחה כו' וצ"ע. ובמקוואות פ"ז משנה ה' משמע אפי' ע"י קורטוב יין בג' לוגין מים נעשו המים אדומים א"כ היה היין אדום ביותר ומשמע שם יותר משנה היין מראה המים ממה שהחלב משנה אך יש ג' אחרת שם וגם י"ל התם מיירי ביין אדום ביותר מסתם יינות: L

כניל יעשו כן ואעפ"כ יעשו ג"כ הנקב טפה על טפח כי אין זה ענין לזה כמובן:

סימן קעג

אם אפשר להכשיר מקוה שיש בו חשש מים שאובים ע"י שיטילו לתוכו יין שישתנו מראה המים שבמקוה למראה יין:

נראה ודאי דלא מהני דדוקא ג' לוגין שנפל לתוכו יין ונשתנו מראיהו אינו פוסלים. במשנה פ"ז דמקוואות. אבל כשכבר נפסלה המקוה ע"י ג' לוגין שאובין ונקי עליה שם פיסול לא מהני ע"י שישינו מראה ע"י הטלת יין. שהרי שנינו פ"ג דמקוואות מ"ב כיצד הכור שבחצר ונפלו לו שלשה לוגין לעולם הוא נפסולו כו' ולא תנא תיקון ע"י שישינו מראיו. איך דלא מהני שינוי מראה רק כשנשתנו כן השאובים קודם שנפלו למקוה. ולא נקרא על המקוה שם פסול. וע"ש כה"ג במשנה רפ"ג. ודוגמת חילוק זה ג"כ במשנה ד' פ"ד דמקוואות אימתי בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה שאו מתבטלים השאובים ברוב. משא"כ כשנמשכים בלי תערובות יעו"ש בפי הרא"ש. כך י"ל שינוי מראה מבטל השאובים קודם שנפלו במקוה ולא כשכבר נפלו. והגם שבתוספתא דמקוואות פרק חמישי הביאה בב"י ס"י ר"א דס"ט ע"ג מקוה שאין בו מים מ"ם סאה ונשתנו מראיו אינו נפסל בלשה לוגין. וכתבה הראב"ד פ"ז מהל' מקוואות. ופסק כן רמ"א סעיף כ"ט בהג"ה. הרי מצינו קולא חדשה דכמו הג' לוגין שנשתנו מראיהו אינו פוסלין כך המקוה שנשתנו מראה אינה נפסלת בג' לוגין. איך כמ"כ י"ל שגם שנפסלה בג' לוגין מהני שינוי מראה. אך באמת לא דמי. דבד"ו התוספתא נשתנו מראה קודם שנקרא עליה שם פסול. משא"כ לאחר שנקרא עליה שם פסול י"ל לא מהני מה שנשתנו מראה והכשירה אע"פ דמקוה שאוב שנגלד כשר משום מים שאובין כמ"ש בב"י שם דס"ט ע"ד נגלד שאני. ופשוט הוא. ע"כ ודאי אין להקל ח"ו ע"י זה. ע"כ כדי לנקות המקוה צריך לנהוג כמ"ש בשו"ע סעיף מ"ם שיקוב הכלי בשוליו כל שהוא. ובבא"ה ס"ק סמ"ך בשם הב"ח דנהגו לנוקבו בכונס משקה. ובודאי בדליים של עץ יש לנוקבו ככונס משקה דוקא. ששיעור זה נזכר בגמרא פרק כל הבשר דק"ו ע"א. ואם היו מנקים רק בדלי אחד היו יכולים לנקות בדלי שלם עיין בשלטי הגבורים פרק המוכר את הבית משום דמכלי אחד רחוק שיפלו ג' לוגין מים שאובים. וא"כ מה שיפול מכלי זו בדלי אחרת אין מצטרף כיון שלא התחיל השני עד שלא פסק הראשון. אך בנד"ו שהמקוה עמוקה מאד יוכל להיות שיפול מדלי אחד שלשה לוגין. ע"כ צריך לנוקבו הדליים ככונס משקה ואזי יוכלו לנקות המקוה אף בדליים הרבה. ושיעור ככונס משקה מבואר בטוש"ע א"ח רס"י קנ"ט דהיינו שאם ישימו אותו על המשקים יכנסו בתוכו דרך הנקב והוא מבואר בגמרא בנדה פרק בא סימן דמ"ט ע"א ת"ר כיצד בודקין כו' וכת"ק ולא כו' יהודה ועיין תוספות שם ד"ה אם כונסה. במ"ש לא היינו ככונס משקה דהכא כו' מיהו אפשר דהוא כונס משקה הוי כדהכא כו'. ועיין בערוך ערך כנס. לא הזכיר בענין כונס משקה רק כמ"ש כאן. ולא ב' מיני כונס משקה. וכן משמע מדפליגי ת"ק וריה"ו בשיעור כונס משקה ושניהם שוים דלא יש עוד כונס משקה ששיעורו גדול יותר. והנה הב"י בא"ח ס"י קנ"ט הביא מ"ש מהרי"ק שורש כ"ה דשיעור כונס משקה הוא נקב רחב כמו עדשה אחת וכ' שהוא ע"פ מ"ש התוספות הנ"ל בתחלה. לפ"ו לפמ"ש התוספות אח"כ מיהו אפשר כו'. אזי גם

זה לדברי האומרים שגם בקבעו ולבסוף חקקו חשוב כלי לפסול הטבילה בתוכו. דאליכ לדבריהם איא לעשות בנין בתוך הקרקע שכשיש לו ד' מחיצות ושוליים הרי צורת כלי עליו והחיבור לקרקע לא מהני לבטלו איך הא"ך מצאנו ידינו ורגלינו בכל המקוואות הנעשות בענין זה מבקרווענש או מנסרים כמ"ש הב"ה וע' בלבוש ס"י קצ"ח סל"א בענין מקוה דלובלין. ומה הוא הגדר להבדיל בין זה לכלי. איז צ"ל דכל שאין יכולים להנטל כא' מצד רוע חיבורם לא חשוב כלי. ולפ"ו בניד אם צורת הבנין כמש"ל לא היו צריכים נקב בשוליים כלל וכ"ש שלפ"ו לא היה מקום להסתפק כלל בדין הראשון. אלא דמ"מ מסתפינא להקל למעשה ובפרט בלכתחלה ובמידי דאפשר לתקוני. לכן ג"ל שיעשו נקב טפח על טפח כמ"ש כאזמור"ר נ"ע ובכדי שיסתם יפה יעמידו שלופ תחת הנסר שבו הנקב והשלופ יהיה תחוב היטב בקרקע המקוה הגדולה ויגיע עד סמוך לנסר שבו הנקב וע"ג השלופ יתנו ג"כ נסר חלק שיגיע מתחת נגד הנקב שיהיה נסתם יפה וכמ"ש אזמור"ר נ"ע לענין מקוה שלו. אך לא יסתמוה ע"י הכנסת עץ לתוכיות הנקב ממש. עמ"א ס"י קנ"ט ס"ק ו'. רק יכולים לסתום בסיד ככתוב שם. ובזה סגי גם אם אין צורת הבנין כמש"ל אלא מחובר היטב. ואע"ג דיש מחמירים שיעשו הנקב טרם שיקבעו בקרקע מ"מ כבר חלק ע"ז בבא"י. ועוד דהיינו דוקא כשהיה שם כלי ע"ז בתלוש משא"כ ככה"ג. ומ"מ עוד זאת נלע"ד שבאם שאפשר לעשות השוליים מנסרים שאין רחבים כ"כ שיהיה כל א' ראוי למדרס הרגל כפני עצמה כ"א ע"ז חיבורו הרבה נסרים יש לעשות כן שלא יהיו ראויים למדרס קודם שחיברו למקוה ואף שאחר שחיברו למקוה ע"י צירוף נסרים הרבה ראויים הן למדרס מ"מ כיון שקודם שחיברום למקוה לא היו ראויים לקבל טומאת מדרס לית לן בה כמ"ש בס' סדרי טהרה ס"י קצ"ח סס"ק ס"ג והטעם בזה לחוש לדעת הלבוש ס"י קצ"ח סעיף י"א שאע"ג שנחלקו כל האחרונים עליו כמ"ש השי"ך שם והס"ט והלכה כדבריהם אעפ"כ כ' מהרמ"ל והשי"ך והס"ט שכשמתקנים מקוה חדשה נכון לתקן שתהא כשרה אליבא דכ"ע ע"ש. ואע"ג שבתיקון המקוה של כאזמור"ר נ"ע לא נז' תנאי זה מ"מ כיון שעשויים בצורת כלי ודאי אין חשש בזה כמ"ש הלבוש עצמו שם ס"י קצ"ח סל"א הנ"ל וז"ל וליד לכלי דלקמן ס"י ר"א ס"ז כו' ע"ש ותירוצו י"א להעמיט ג"כ על המקוה שכ' כאזמור"ר נ"ע אע"פ שלא היה תורת כלי ממש עליו מעולם. משא"כ המקוה שלכם דומה קצת למקוה דלובלין הנזכר בלבוש שם ולמקוואות הנז' בב"ח שם סעיף כ"ט אבל אם לקחו נסרים ועשו צורתו כמו כלי כו' ע"ש. שלפ"ד הלבוש יש לגמגם בזה מחמת גזירת מרחצאות ותקנתה שלא היתה דומה לכלי כלל מעולם היא קלקלתה לפ"ד הלבוש לחוש משום גזירת מרחצאות ואפילו נקב לא מהני לשטתו. משא"כ בכלי דמהני נקב כניל. ואע"פ שאין הלכה כדבריו. יש לחוש לכתחלה. אם אפשר לתקן השוליים מנסרים שאין רחבים כמ"ש הס"ט. ומ"מ יראו שיהיו מחוברים ודבוקים היטב זל"ז כדי שיוכלו לחממה כי מאד היה מקפיד כאזמור"ר נ"ע והיה מזהיר מאד שיעשו מקוה חמה הן מצד בריאות הגוף בדורות חלושים כאלו כידוע והן מצד הדין שלעוצם הקור ממהרת לטבול וא"א להקפיד כ"כ להפשיט הקמטים שבבטנה כו'.

העולה מכל הנ"ל הוא שיעשו נקב טפח בשוליי של המקוה שעשיתם ובכדי שיסתם יפה יעמידו שלופ מתחת כו' כאמור מלמעלה. ובמה שהשוליים רחוקים מן הקרקע אין לחוש בניד. ואם אפשר לעשות השוליים מנסרים שאין רחבים כ"כ שיהיה כל א' ראוי למדרס כו'

רק מים שכל גופו עולה בהן אי"כ לפי הא דארעא חלחולי מחלחלא אינו מי מעיין כ"א שבוצצין בחללי הארץ מים וכמיש בתשו' מהרי"ט חלק י"ד סס"י י"ח. וכמיש מזה במ"א בדיה כ' הטור סי' ר"א אע"כ דמעין מטהר בכל שהוא היינו דוקא לכלים כו' ע"ש. ואי"כ המים השאובים שנמשכים ולכן כשנמשכים למקוה בזהמים שבהארץ דחלחולי מחלחלא. ע"מ שמונים סאה ואח"כ יחסרו מהמים ודאי אין לחוש בכה"ג לדעת הראב"ד והתשב"ץ ח"א סס"י י"ז. והנה יש להעיר לדיון מים שאובים שנבלעו תחלה בהקרקע כהגדון דתשו' הרא"ש וש"ע סעיף מ"ז ממ"ש במשנה ספ"ח דתרומות שתילי תרומה שנטמאו שאלו טהרו מלטמא ופרי"ש אחר שחיברו בקרקע ביטלו מתורת אוכל. ועיין בהרמב"ם פ"א מהל' תרומות הכ"ג וככ"מ שם שהמשנה הנ"ל הובאה בפסחים פכ"ש דלי"ד א' וע"ש ג"כ עמוד ב'. והנה בתה"ד סס"י רנ"ד דימה זריעת מים שאובים במקוה שיש בו מים סאה מים כשרים לדיון הטיע שנטמאו וזרעו בקרקע ונשרשו נטהרו יעו"ש שהביא ראה לזה מפרש"י פכ"ש. ואי"כ אפ"ל שכמ"כ המים שאובים כשנבלעו בקרקע נטהרו מדין שאובים. וכמו מקוה מים שאובים שהגליד טהור מדין שאובים. ועיין פרק אין מעמידין דלי"ג ע"א נעשה כנותן מים לטיט. ובמשנה במסכת פרה פ"ט משנה ה' פרה ששתת מי חטאת בשרה טמא מעת לעת ריהו"ו אומר בטלו במעיה. וקיי"ל כריה"ו. כמ"ש הרמב"ם פט"ו מהל' פרה דין ז' וע"ש דין ו'. וכיון שיש דעות דשאיבה שהמשיכוה כולה טהורה כמ"ש בתשו' הריב"ש סי' קכ"ה. אי"כ היה מקום לומר דבהמשכה כזו כגדון דתשו' הרא"ש יש לסמוך ע"ז לכ"ע. אך עכ"פ להסיר חששא דהתשב"ץ ח"א סס"י י"ז ודאי יש לסמוך על המשכה כזו:

שיעור כונס משקה דדלי שמנקים בו המקוה יהיה ג"כ כשיעור דכונס משקה שבא"ח שם לענין נט"י. ואי"כ למעשה אם אפשר לנקות המקוה ע"י דליים נקובים כשיעורא דמהרי"ק יש להחמיר ולעשות כן ואם אי אפשר אזי יש לסמוך על שיעורא דכונס משקה שבטוש"ע א"ח רס"י קנ"ט. וגם ב"ד סי' ר"א כ' הביי על דברי מהרי"ק שבי' שהשיעור כעדשה שאינו יודע מניין לו. ובענין שיעור רוחב העדשה עיין ב"ד סי' ק"צ בד"מ שם סק"א. ובש"ע שם סעיף ה':

סימן קעד

מקוה שבו קצת גידי מעיין אך מימיו מתייבשין בעת הרשב. לע"ד יש תיקון לזה ע"ד המבואר בש"ע סי' ר"א סעיף מ"ז בשם תשו' הרא"ש. ואף את"ל דמקוה זו אין דינה כמעין. כי י"ל שהכתלים רק בוצצין ממנה. הנה לכאורה עכ"פ כשיראו שהמקוה מתמעטת והיא רק מ' סאה או יותר מעט אזי ישפכו לתוכה שאובין הרבה. כדון האמור במשנה פ"ו דמקוואות היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לעליון כו' ואף אם באנו לחוש לתומרת התשב"ץ ח"א סס"י י"ז לחוש לדעת הראב"ד. ע"ז י"ל לא לשפוך לתוכו בכתף ממש כ"א ע"ד תשו' הרא"ש הנ"ל לא שבש"ע סעיף מ"ז. והמשכה זו עדיף משאר המשכה. וכיון שהמשכה זו באה להמקוה בעוד שיש בה מים סאה. אי"כ י"ל אף להראב"ד כשר ככה"ג אף אם יתמעטו אח"כ מים מהמקוה. ולא דמי לשאובין ממש דשם הוא שמחמיר הראב"ד אף כשהיו מים סאה כשרין. דהא הכא איכא עכ"פ צירוף מ"ד שאובה שהמשיכוהו כולה טהורה. וגם לדידן עכ"פ סגי ברבייה והמשכה. ואי"כ י"ל בהמשכה לתוך מים סאה אינו נפסל לעולם אף להראב"ד ומה גם שהמשכה זו עדיף טובא משאר המשכה. דהנה בהמשנה פ"ד דמקוואות מ"ד מים שאובים ומי גשמים שנתערבו כו' אימתי בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה ופרי"ש דקסבר המשכה אינה מטהרת כלל אפילו שלשת לוגין לבסוף ודלא כר' אליעזר בן יעקב. וכו' בפ"י הרא"ש שם אע"ג דפ"י דמתניתין ר"א בן יעקב היא מ"מ ראב"י שבגמרא דפ"ק דתמורה ד"ב הוסיף קולא על דין המשנה. עכ"פ לפי מתניתן המשכה לא מהני אף שיש רוב מן הכשר. מ"מ המשכה ע"י תערובות מהני ע"י רוב והמשכה. מפני שזהו המשכה טובה יותר. אי"כ כש"כ נדון המשכה שבתשו' הרא"ש שהמים נמשכים דרך גידי הארץ. משך ערך חמשה בתים שהוא ודאי משך שלשים אמה ויותר. אי"כ אפ"ל מלבד שהמשכה טובה יותר כיון שנמשך דרך גידי הארץ דעדיף טובא מהמשכה שעל גבי הארץ. אך עוד זאת דאפ"ל שיש כאן רבייה ג"כ שהמים הנמשכין מתערבין עם לחוחית המים שיש בתוך הארץ דהא אמרינן בגמרא פ"ג דהגיגה דכ"ג ע"א דהא ארעא כולא חלחולי מחלחלא ופרש"י והמים הנובעין כאן באין מנהר גדול ובברכות פרק הרואה דנ"ט ע"א גבי ועל הרעמים. ענני חלחולי מחלחלא ואיתא הפירוש שם חלולין קצת. ועיין בערוך ערך חל בפ"ק דשבת. הביא עוד מקומות שנוכר חלחול והפ"י שיש חללים. אי"כ הא דארעא חלחולי מחלחלא היינו בכל הארץ יש חללים קטנים שבהם יש מים. והנה בב"י רס"י ר"א סד"ה ואף אם תטכול במעיין. הביא דר"י פ"י ענין דהא ארעא כולי חלחולי מחלחלא קאי על מעיין דבמקוה לא שייך לומר חלחולי מחלחלא אלא במעיין שגידו המים מתחברים תחת הקרקע. ומזה הכריח דלטבילת אדם בעינו אף במעיין ארבעים סאה. וקשה קצת לדברי ר"י איך אומר ארעא כולא חלחולי מחלחלא וכי כל המים שבתוך הארץ יש להן דין מעיין. וגם הרבה פוסקים חולקים

סימן קעה

כ"ה טה"ק

לידדי עון המפורסם וכו' מוה"ר אייזיק הלוי נ"י

מכתב כ"ת הגיעני כ"ח טבת העבר. נידון מוצא דבר המבואר בתיקון המקוה מכאזמור נ"ע שטע"ט מרובע הוא יותר מעט ממוצא רמון. כי חכם א' עבד עובדא בווייעטקא דלא כוותיה משום שאומר שיש לו הוכחה ממיש פ"ז דכלים להחמיר יותר על שיעור הנ"ל. והנה ראשית נאמר שלענ"ד שיער כאזמור נ"ע כ"ז ע"י הנסיון ממש כי זכורני שבלאזני ראיתי ממה שהובא לו חצי עגול ככדור מקליפת רמון וכמדומה שהובא לו אז רמונים מאה"ק תובב"א. ואפשר שהובא לו כ"ז כדי לידע שיעור מ"ר. ואני לא מצאתי כעת ראה ברורה ששיעור מ"ר יהיה מצומצם כשיעור הנ"ל רק שיש לעיין בס' כפתור ופרח ובס' מי נדה להמח"ס שלדעתי אפשר שימצאו שם מענינים אלו ואין הספרים תח"י לעיין בהם. והנה אם כוונת החכם המשיג לומר שאע"פ שהרמונים שלפנינו יהיה שיעורן כך אין לסמוך ע"ז משום שמשמע במשנה שהם גדולים יותר. ואי"כ אין לסמוך על שיעור רמונים שלפנינו וכדרך שמחמירים לענין שיעור רביעית שהוא ביצה ומחצה ולא סמכ' אביצים שלפנינו שהם קטנים כיון שבגמ' משמע שהביצה היא ז' אצבעות אזלינן בתר ההוא שיעורא וע' השב"ץ ח"ג סי' ל"ג. ודבריו היו נכונים אם יש לו ראה ממשנה. אבל באמת לא מוכח משם מיד. וכדלקמן א"י. ואדרבה לכאורה יש ראיות שהרמון אינו גדול כ"כ. והנה בתשו' חוט השני סי' צ"ז (דק"ג ע"ב) כ' וז"ל ורמון נ"ל שהוא גדול יותר משני זיתים